

دیپلماسی مجامع پارلمانی (۱): مجمع مجالس آسیایی و ابتکارات دیپلماتیک مجلس دوازدهم

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شماره مسلسل: ۲۰۲۷۹
کد موضوعی: ۲۶۰

مرکز پژوهش‌های
مجلس شورای اسلامی

تاریخ انتشار:
۱۴۰۳/۹/۱۷

عنوان گزارش:

دیپلماسی مجامع پارلمانی (۱):
مجمع مجالس آسیایی و ابتکارات دیپلماتیک مجلس دوازدهم

نوع گزارش:

طرح و لایحه □، نظارتی □، راهبردی ■

نام دفتر:

مطالعات سیاسی (گروه مطالعات پارلمانی)

تهیه و تدوین:

مصطفی دل‌پور مقدم

ناظر علمی:

مهدی امیری

گرافیک و صفحه‌آرا:

زهرا دل‌پوری

ویراستار ادبی:

سیده مرضیه موسوی راد

تاریخ شروع مطالعه:

۱۴۰۳/۰۶/۱۵

واژه‌های کلیدی:

۱. دیپلماسی مجامع پارلمانی
۲. مجلس دوازدهم
۳. مجمع مجالس آسیایی
۴. دیپلماسی آسیایی

فهرست مطالب

چکیده.....	۶
خلاصه مدیریتی.....	۷
۱. مقدمه.....	۸
۲. پیشینه پژوهش.....	۹
۲-۱. سوابق مطالعاتی در مرکز.....	۹
۲-۲. سوابق تقنینی.....	۹
۳. دلایل اهمیت آسیا در معادلات جهانی.....	۱۰
۴. فرصت‌های دیپلماتیک جمهوری اسلامی ایران در مجمع مجالس آسیایی.....	۱۳
۴-۱. فرصت‌های دیپلماتیک مجلس دوازدهم با استناد به اساسنامه مجمع مجالس آسیایی.....	۱۳
۴-۲. فرصت‌های دیپلماتیک مجلس دوازدهم با تأکید بر ساختار مجمع.....	۱۴
۴-۳. فرصت‌های دیپلماتیک مجلس دوازدهم با تأکید بر ظرفیت‌های دیپلماسی مجامع پارلمانی.....	۱۸
۵. موانع فراروی دیپلماسی پارلمانی آسیایی.....	۱۹
۶. ملزومات توانمندسازی هیئت دیپلماتیک مجلس دوازدهم در مجمع مجالس آسیایی.....	۲۰
۷. جمع‌بندی و پیشنهادها.....	۲۳
منابع و مآخذ.....	۲۵

فهرست شکل

شکل ۱. صاحب‌ه غفوروا-رئیس مجمع مجالس آسیایی و رئیس مجلس ملی جمهوری آذربایجان.....	۱۶
---	----

فهرست جداول

جدول ۱. سوابق مطالعاتی مرتبط با دیپلماسی مجامع پارلمانی در مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.....	۹
جدول ۲. پیشینه قوانین مرتبط با دیپلماسی مجامع قوه مقننه.....	۹
جدول ۳. چهار کمیته دائمی مجمع مجالس آسیا.....	۱۶
جدول ۴. پیشنهاد توصیه سیاستی.....	۲۴

دیپلماسی مجامع پارلمانی (۱): مجمع مجالس آسیایی و ابتکارات دیپلماتیک مجلس دوازدهم

چکیده

است. رایزنی دیپلماتیک مجالس آسیایی برای برگزاری «اجلاس رؤسای اندیشکده‌های کلان شهرهای آسیا» نیز دانش، مهارت و ابتکار دیپلماتیک مجلس دوازدهم برای خلق فرصت‌های جدید در قالب «دیپلماسی پارلمانی مدیریت شهری» را تقویت می‌کند. گسترش روابط دیپلماتیک مجلس دوازدهم با کشورهای گروه جغرافیایی آسیای میانه و کشورهای مشترک‌المنافع نیز از دیگر تدابیری است که به تحکیم پایه‌های دیپلماسی پارلمانی منجر خواهد شد. ابتکار مجلس دوازدهم برای ایجاد شورای مشورتی رؤسای گروه‌های دوستی مجالس آسیایی و انتفاع حداکثری از ظرفیت‌های دیپلماسی پارلمانی مقرر به دلیل استقرار دبیرخانه دائمی مجمع مجالس آسیایی در تهران، از دیگر پیشران‌های ارتقای کنشگری مجلس دوازدهم در تحکیم ستون‌های دیپلماسی آسیایی است.

توانمندسازی، چابک‌سازی و مردمی‌سازی فعالیت‌های دیپلماتیک مجلس دوازدهم از دریچه مجامع پارلمانی به‌ویژه مجمع مجالس آسیایی به تقویت کارایی و اثربخشی دیپلماسی آسیایی کمک شایانی می‌کند. مشارکت هوشمندانه مجلس و دولت در مجامع بین‌المللی بخشی از دفاع هیبریدی جمهوری اسلامی ایران و اکسیر مهار جنگ ترکیبی و عملیات روانی آمریکا برای انزوای ایران در مجامع بین‌المللی است. هنر و مهارت دیپلمات‌های پارلمانی مجلس دوازدهم باید به سمت شناسایی و طراحی نظام مسائل اساسی نوپدید و ابرچالش‌های مشترک قاره‌ای معطوف شود تا مسیر وفاق دیپلماتیک بین مجالس آسیایی را هموارتر کند. در این میان، تأسیس «کنسرسیوم رؤسای کتابخانه‌ها و مراکز پژوهشی مجمع مجالس آسیایی» از پیشران‌های تقریب مجالس آسیایی با سلاح دانش و فناوری

بیان / شرح مسئله

مشارکت هوشمندانه و فعال شورای اجرایی هیئت‌های دیپلماتیک مجلس دوازدهم در مجامع پارلمانی، یکی از مراجع کلیدی و مهم مردمی‌سازی و ارتقای اثربخشی و کارآمدی فعالیت‌های دیپلماتیک مجلس دوازدهم در افق ایران ۱۴۰۷ است. خلق نوآوری و ابتکار دیپلماتیک اعضای شورای اجرایی مجمع مجالس آسیایی در دو سطح اجلاس عمومی و جلسات کمیته‌های دائمی، یکی از کردورهای انتفاع سیاسی از دریچه دیپلماسی مجامع پارلمانی است.

نقطه نظرات / یافته‌های کلیدی

■ هر چند مجمع مجالس آسیایی از سازمان‌های بین‌المللی قاره‌ای است، ولی به دلیل فقدان ابتکارات لازم در حوزه منطقه‌گرایی پارلمانی، بسیاری از ظرفیت‌های آن آزاد نشده است.

■ تعیین حلقه‌های اشتراکی نظام مسائل اساسی قانون برنامه هفتم پیشرفت و نظام مسائل اساسی قاره آسیا، نه تنها نگاه جامع و راهبردی نمایندگان به حوزه سیاست خارجی را افزایش می‌دهد، بلکه به تعامل سازنده مجلس و دولت برای زدودن موانع قانون برنامه هفتم از طریق بومی‌سازی دستاوردهای مجالس آسیایی منجر خواهد شد.

■ هر گونه چابک‌سازی فنون و روش‌های مذاکرات دیپلماتیک گروه‌های دوستی مجلس دوازدهم با کشورهای عضو این سازمان، به خنثی‌سازی و اعتبارزدایی جنگ روایت‌ها برای انزوای سیاسی ایران در مجامع بین‌المللی کمک می‌کند.

■ قانونگذاران آسیایی در قطعنامه «هم‌گرایی آسیایی از طریق فناوری اطلاعات و ارتباطات» بر لزوم اهتمام اعضا برای تأسیس یک «پارلمان آسیایی مجازی» تأکید کردند. هر چند هنوز هیچ‌گونه اقدام عملیاتی از طرف مجالس آسیایی برای تأسیس آن صورت نگرفته، ولی تصویب این موضوع نشان می‌دهد که پایه‌گذاری ستون‌های پارلمان هوشمند و دیجیتال به یک مطالبه عمومی در سطح مجالس آسیایی تبدیل شده است. این امر نقش و اهمیت دبیران کل پارلمانی در تحقق دیپلماسی پارلمانی هوشمند را دوچندان کرده است. شایان ذکر است در مجلس شورای اسلامی، وظایف دبیر کل پارلمانی بر عهده معاونت اجرایی است.

■ تحلیل محتوایی و پایش پیش‌نویس برخی قطعنامه‌های چهار

کمیته دائمی مجمع مجالس آسیایی نشان می‌دهند که برخی از آنان بدون پشتوانه کارشناسی و بدون مشخص کردن نحوه تأمین منابع مالی به تصویب رسیده‌اند، به همین دلیل بخش قابل توجهی از مصوبات کمیته‌های مذکور به صورت رها باقی مانده‌اند و این موضوع به یکی از پسران‌های کارآمدسازی این مجمع تبدیل شده است.

■ فقدان توافق یکپارچه اعضای مجمع مجالس آسیایی برای دریافت حق‌السهمیه عضویت و چگونگی تأمین بودجه مأموریت‌های سازمان، یکی از پسران‌های اتخاذ دیپلماسی پارلمانی فعال در حوزه‌های مرتبط با سیاست خارجی و امور دفاعی-امنیتی است. تازمانی که سازوکاری برای تأمین منابع مالی تعیین نشود، تحقق اهداف مندرج در اساسنامه مجمع از قابلیت اجرایی کمی برخوردار خواهند بود.

■ بررسی روند سیاستگذاری مجالس آسیایی، نشانگر افزایش اهمیت قانونگذاران به دیپلماسی پارلمانی شهروندمحور است. مذاکرات دیپلماتیک مجالس آسیایی برای برگزاری اجلاس رؤسای اندیشکده‌های کلان‌شهرهای آسیا، سهم دانش، مهارت و خلاقیت دیپلماتیک برای کمک به مدیریت یکپارچه شهری با استفاده از ظرفیت‌های «دیپلماسی پارلمانی مدیریت شهری» را ارتقا می‌دهد.

پیشنهاد راهکارهای تقنینی، نظارتی یا سیاستی

■ مشارکت فعال و مستمر معاون اجرایی مجلس شورای اسلامی در اجلاس دبیران کل مجالس آسیایی، ترسیم نقشه راه چهارساله دیپلماسی مجامع پارلمانی، خلق ابتکار و نوآوری برای ایجاد سامانه هوشمند و همیار دیپلماسی پارلمانی و مستندسازی شرح مذاکرات هیئت‌های دیپلماتیک مجلس شورای اسلامی در اجلاس‌های مجمع عمومی و کمیته‌های دائمی مجمع مجالس آسیایی از مهم‌ترین مواردی هستند که به ارتقای کارایی و اثربخشی دیپلماسی مجامع مجلس دوازدهم کمک می‌کند.

■ هنر دیپلماتیک مجلس دوازدهم، شناخت و اولویت‌بندی دقیق نظام مسائل اساسی مشترک حکمرانی بین کشورهای آسیایی است. توصیه می‌شود با پرهیز از طرح مواضع اختلافی، پتانسیل هم‌گرایی سیاسی با نگاه راهبردی به جغرافیای آسیا تقویت شود. فسادستیزی، عدالت اجتماعی، امنیت غذایی، امنیت انرژی، حکمرانی دیجیتال، محیط زیست، هوش مصنوعی و پیشرفت

■ برخی نظام مسائل اساسی و چالش‌های مشترک حکمروایی بین کشورهای آسیایی، در ذیل اولویت‌ها و اهداف راهبردی قانون برنامه هفتم پیشرفت نیز قید شده است که تمرکز هیئت‌های دیپلماتیک مجلس دوازدهم به سمت اولویت‌های مذکور، به شکل‌گیری گفتمان مشترک بین قوه مقننه و مجالس آسیایی کمک می‌کند.

■ مقابله با فقر، فساد و تبعیض، علاوه بر اسناد بالادستی مجمع مجالس آسیایی، همواره یکی از مباحث اجلاس‌های کمیته‌های دائمی این مجمع بوده که بیانگر اهمیت مباحث مذکور از نگاه قانونگذاران آسیایی است. مطالعات نظام‌مند مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی در خصوص فقر، فساد و تبعیض، می‌تواند مبنای خوبی برای تبادل تجارب و راهکارها بین هیئت‌های دیپلماتیک مجلس دوازدهم با سایر مراکز پژوهشی مجالس آسیایی باشد.

■ موضوع قانون برنامه هفتم پیشرفت، مرجع مشترک مجلس دوازدهم و دولت چهاردهم برای همکاری است و توصیه می‌شود اداره کل امور بین‌الملل مجلس شورای اسلامی به دقت اشتراکات این قانون و اولویت‌های مجمع مجالس آسیایی را مشخص کند.

پایدار از موضوعاتی هستند که از ظرفیت دیپلماتیک بالایی برای همکاری‌های بر خور دارند.

■ تقویت دیپلماسی آسیایی مستلزم تحکیم پارلمان‌گرایی منطقه‌ای و تقویت کلونی‌های مجامع پارلمانی منطقه‌ای، از طریق تأکید بر اشتراکات و پرهیز از طرح مباحث اختلاف‌آفرین است.

■ اشتراک‌گذاری و دسترسی به دانش روز، به منظور ارتقای پیشرفت و برابری اعضا، یکی از اهداف مجمع در اساسنامه است که بستر مساعدی را برای تبادل افکار و تجارب پیرامون فناوری‌های نوظهور همچون هوش مصنوعی به وجود آورده و تحقق آن از طریق تأسیس کنسرسیوم رؤسای کتابخانه‌ها و مراکز پژوهشی مجمع مجالس آسیایی قابل تحقق است.

■ توصیه می‌شود بستر شکل‌گیری فراکسیون دیپلماسی آسیایی در مجلس دوازدهم فراهم شود. ایجاد این فراکسیون با حضور رئیس قوه مقننه و رؤسای کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی و گروه‌های دوستی مجلس دوازدهم با کشورهای آسیایی، علاوه بر ارتقای توان چانه‌زنی نمایندگان برای پیشرفت دیپلماسی آسیایی، انتفاع حداکثری از ظرفیت فراکسیون‌ها در مجامع پارلمانی را نیز افزایش می‌دهد.

۱. مقدمه

مردمی‌سازی، هوشمندسازی، شفافیت‌افزایی و کارآمدگرایی؛ چهار راهبرد کلان قوه مقننه از مجلس یازدهم تاکنون بوده است. مجلس شورای اسلامی، تبلور مردم‌سالاری دینی در عرصه حکمروایی است و نقش‌آفرینی گروه‌های دوستی و هیئت‌های دیپلماتیک مجلس دوازدهم در عرصه روابط بین‌الملل، بخشی از راهبرد کلان مردمی‌سازی حکمرانی پارلمان در عرصه سیاست خارجی است. یکی از ملزومات رویش کارآمدی و افزایش ارزش افزوده رایزنی‌های دیپلماتیک مجلس دوازدهم و دولت چهاردهم در افق قانون برنامه هفتم پیشرفت، اهتمام متولیان دیپلماسی پارلمانی و رسمی به خرد جمعی و بومی‌سازی نوآوری‌های دیپلماتیک سایر مجالس قانونگذاری است. ترسیم نقشه راه دیپلماسی فعال نمایندگان مجلس دوازدهم در مجامع پارلمانی منطقه‌ای و قاره‌ای، از ملزومات اجرای منویات رهبر معظم انقلاب برای انتفاع حداکثری از ظرفیت دیپلماسی پارلمانی در دیدار نمایندگان مجلس با معظم‌له در ۳۱ تیرماه سال ۱۴۰۳ است.

موضوع دیپلماسی مجامع پارلمانی از سال ۱۳۸۴ و پس از نقش‌آفرینی فعال مجلس شورای اسلامی در تأسیس مجمع مجالس آسیایی، مورد توجه پژوهشگران قرار گرفت. از طرفی با افزایش تعداد گروه‌های دوستی قوه مقننه، یک نوع مطالبه عمومی نمایندگان از مرکز پژوهش‌ها برای آشنایی با ظرفیت‌های دیپلماتیک گروه‌های مذکور پدیدار شده است، با وجود این، به رغم افزایش سهم دیپلماسی پارلمانی در سبب سیاست خارجی سایر کشورها، هنوز ادبیات دیپلماسی مجامع پارلمانی در کشورمان گسترش نیافته است، هر چند نمایندگان مجلس شورای اسلامی با رجوع به وبسایت <https://www.asianparliament.org/events> می‌توانند در خصوص مهم‌ترین رویدادهای گذشته،

حال و آینده مجمع مجالس آسیایی، به صورت مستمر اطلاعات اولیه و پایه را به روز کرده و با ارائه ابتکارات و نوآوری‌ها در اجلاس‌های پیش‌رو، بستر مساعدی را برای کنشگری هیئت‌های دیپلماتیک در مجمع مجالس آسیایی فراهم کنند.

۲. پیشینه پژوهش

در این بخش پیشینه مطالعاتی و تقنینی مرتبط با دیپلماسی مجامع پارلمانی آورده می‌شود.

۲-۱. سوابق مطالعاتی در مرکز

جدول ۱. سوابق مطالعاتی مرتبط با دیپلماسی مجامع پارلمانی در مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

ردیف	عنوان گزارش	سال انتشار	شماره مسلسل	نام دفتر	توضیحات
۱	اجلاس هفتم مجمع پارلمان‌های آسیایی برای صلح: راهکارها و پیشنهادهایی برای اجلاس تهران	۱۳۸۴	۷۳۷۶	دفتر مطالعات سیاسی	این گزارش متمرکز بر مراحل تأسیس مجمع مجالس آسیایی بوده و به ظرفیت‌های نوین دیپلماسی مجامع قوه مقننه، اشاره‌ای نکرده است.
۲	سازمان همکاری‌های شانگهای؛ پیش‌نهادهای دیپلماسی پارلمانی و ابتکارهای پیش‌رو [۱]	۱۴۰۱	۱۸۵۹۴	دفتر مطالعات سیاسی	در این تحقیق از دریچه شناسایی ظرفیت‌های گسترش روابط دوجانبه و چندجانبه با کشورهای آسیایی به‌ویژه بازیگران عضو شانگهای، راهکارهایی را برای تعمیق روابط دیپلماتیک مجلس یازدهم با مجالس عضو سازمان همکاری‌های شانگهای پیشنهاد کرده است.
۳	مطالعه تطبیقی اتحادیه‌های پارلمانی منطقه ای [۲]	۱۴۰۲	۱۹۳۰۵	دفتر مطالعات سیاسی	در این گزارش، به برخی مجامع پارلمانی منطقه‌ای در آسیا و سایر نقاط دنیا اشاره و تصریح شده است. تحکیم دیپلماسی آسیایی، مستلزم ابتکار نمایندگان برای ایجاد مجامع پارلمانی منطقه‌ای براساس اولویت‌های سیاست خارجی است.

۲-۲. سوابق تقنینی

بیشترین تمرکز مجلس شورای اسلامی در ادوار اول تا دوازدهم مجلس شورای اسلامی به سمت چهار مجمع پارلمانی اتحادیه بین‌المجالس جهانی، اتحادیه مجالس قانونگذاری کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی، مجمع مجالس آسیایی و کنفرانس حمایت از انتفاضه فلسطین معطوف بوده، به همین دلیل پیشینه قوانین نیز با چهار نهاد مذکور مرتبط است.

جدول ۲. پیشینه قوانین مرتبط با دیپلماسی مجامع قوه مقننه

ردیف	عنوان قانون	مرجع تصویب	تاریخ تصویب	نکات برجسته
۱	قانون موافقت‌نامه بین دولت جمهوری اسلامی ایران و مجمع مجالس آسیایی در رابطه با حقوق، مزایا و مصونیت‌های دبیرخانه دائمی مجمع مجالس آسیایی ^۱	مجلس شورای اسلامی	۹ مردادماه سال ۱۴۰۱	- تبیین ساختار نظام‌مند حقوقی برای همکاری مجلس شورای اسلامی با دبیرخانه دائمی مجمع

۱. این قانون با رأی موافق، ۴ رأی مخالف و ۲ رأی ممتنع از ۲۳۴ رأی مأخوذه به تصویب رسید.

ردیف	عنوان قانون	مرجع تصویب	تاریخ تصویب	نکات برجسته
۲	قانون عضویت مجلس شورای اسلامی در اتحادیه پارلمانی کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی	مجلس شورای اسلامی	۱۹ اسفندماه سال ۱۳۸۰	مشخص کردن حق عضویت در اتحادیه پارلمانی کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی و تعیین حق عضویت جمهوری اسلامی ایران
۳	قانون عضویت ایران در اتحادیه بین‌المجالس	مجلس شورای اسلامی	۲۵ آذرماه سال ۱۳۶۹	عضویت ایران در بزرگ‌ترین مجمع پارلمانی و تأمین بودجه آن از اعتبار مجلس شورای اسلامی
۴	قانون حمایت از انقلاب اسلامی مردم فلسطین	مجلس شورای اسلامی	۱۹ اردیبهشت‌ماه سال ۱۳۶۹	ایجاد بستر قانونی برای تأسیس کنفرانس حمایت از انتفاضه فلسطین

۳. دلایل اهمیت آسیا در معادلات جهانی

آسیا با داشتن باستانی‌ترین فرهنگ‌ها، مذاهب و تمدن‌های جهان، از یک میراث مشترک و غنی برخوردار است که می‌تواند پتانسیل تفاهم دیپلماتیک بین کشورهای آسیایی را افزایش دهد. آسیا در تکاپو برای استقرار نظم چندقطبی باثبات است که مدت‌ها قبل از استعمار اروپا و سلطه آمریکا وجود داشت و ترکیب قدرت اقتصادی و استقلال راهبردی در سطح سیاسی و نظامی، موجب تسریع فرایند چرخش قدرت جهانی از غرب به شرق شده است [۴]. این قاره با وسعت ۴۴۵۷۹۰۰۰ کیلومتر مربع و جمعیتی حدود چهار میلیارد و هشتصد و چهل و سه میلیون نفر، به ترتیب وسیع‌ترین و پرجمعیت‌ترین قاره جهان است که از مؤلفه‌های قدرت محسوب می‌شود [۵]. قاره آسیا حدود ۳۰ درصد از مساحت کل زمین را تشکیل می‌دهد و با ۳۸۷ شهروند در هر مایل مربع، متراکم‌ترین جمعیت را در بین قاره‌های جهان دارد. چین (۱,۴۴۹,۱۷۵,۲۳۲)، هند (۱,۴۰۶,۶۳۱,۷۷۶) و اندونزی (۲۷۹,۱۳۴,۵۰۵) به‌عنوان سه کشور پرجمعیت دنیا، در آسیا قرار دارند. این قاره، همچنین میزبان هفت شهر بزرگ جهان از جمله توکیو، شانگهای، پکن، گوانگژو، دهلی نو، بمبئی و کراچی است که فرصت نوینی را فراروی مجالس آسیایی در خصوص پیشبرد دیپلماسی پارلمانی شهروندی و تأسیس مجمع رؤسای اندیشکده‌های کلان‌شهرهای آسیایی به‌وجود آورده است. در این

«قرن بیست و یکم - قرن آسیا»^۱ از گفتمان‌های غالبی است که در چند سال اخیر در ادبیات بسیاری از دولتمردان و قانونگذاران کشورهای آسیایی به سرعت در حال بازنشر است. «قرن آسیایی»^۲ به تسلط پیش‌بینی شده فرهنگ و قدرت سیاسی آسیا در آینده اطلاق می‌شود. تأکید روزافزون دولت‌ها و مجالس آسیایی بر ضرورت وحدت و هم‌گرایی برای مقابله با تهدیدات مشترک و ناکامی غرب برای استقرار نظم عادلانه در دو قرن نوزدهم و بیستم، بستر مساعدی را برای پذیرش گفتمان قرن بیست و یکم - قرن آسیا فراهم کرده است. قرن آسیا در واقع نتیجه «آسیایی شدن» و استقرار نظم نوین براساس مطالبه جوامع آسیایی و فرایندی است که به موجب آن، کشورهای آسیایی با تأکید بر اهداف مشترک، به سمت هم‌گرایی، «مهار چالش‌های مشترک حکمرانی»^۳ و «تنش‌زدایی فعال»^۴ گام بردارند. به‌دلیل جغرافیای غنی فرهنگی، انرژی و اقتصادی کشورهای آسیایی، مجمع مجالس آسیایی از پتانسیل بالایی برای مردمی‌سازی پارلمان در سطوح قاره‌ای و ایجاد نهادهای لازم برای تأمین منافع مشترک برخوردار است. بررسی روند تأسیس مجمع مجالس آسیایی نشان می‌دهد که مجالس قانونگذاری شرق و جنوب شرق آسیا از اراده و انسجام بالاتری در قیاس با مجالس غرب آسیا برای ایجاد یک مجمع پارلمانی قاره‌ای برخوردار بوده‌اند [۳].

1. 21st Century - Asian Century
2. Asian Century
3. Common Governance Challenges
4. Active Detente

گسترش ادبیات «قرن بیست و یکم - قرن آسیا»، استفاده از اصطلاح دیپلماسی پارلمانی قاره‌ای و «دیپلماسی آسیایی» در منظومه فکری رهبران آسیایی به‌طور محسوس بر جسته‌تر شده است. برای اولین بار، رهبران جمهوری خلق چین به مبحث دیپلماسی آسیایی و گفتمان قرن پیش‌رو - قرن آسیا اشاره کردند. رئیس‌جمهور این کشور در سال ۲۰۱۹ میلادی اعلام کرد که در قرن بیست و یکم، قاره آسیا به یک «قدرت نوظهور» در «حکمرانی جهانی»^۱ ارتقا می‌یابد [۷]. البته کنگره جمهوری خلق چین رویکرد دومسیره را برگزیده است و هم‌زمان از طریق مشارکت فعال در مجمع مجالس آسیایی و گسترش روابط پارلمانی با کشورهای دوست و شریک در آسیا، به تنش‌زدایی با پارلمان اروپا و کنگره آمریکا نیز ادامه می‌دهد و راهبرد دیپلماتیک قانونگذاران این کشور بر اساس سه اصل تحکیم ستون‌های دیپلماسی آسیایی، ترمیم روابط با پارلمان اروپا و تنش‌زدایی مستمر با ایالات متحده آمریکا بنا شده است. در این میان «مرکز سیاستگذاری اروپا»^۲ نیز در گزارشی بر نقش جمهوری خلق چین برای یکپارچه‌سازی اقتصادی و سیاسی آسیا در قرن بیست و یکم تأکید کرده است [۸].

میزان حق رأی کشورها در مجمع مجالس آسیایی متناسب با جمعیت آنان است و این موضوع یک نوع مزیت راهبردی را برای جمهوری خلق چین به‌وجود آورده است. زیرا این کشور از بالاترین حق رأی در این مجمع برخوردار است و ابتکار دیپلماتیک مجالس ایران و چین برای اتخاذ مواضع همسو، به تعمیق چندجانبه‌گرایی در مجمع مجالس آسیایی کمک می‌کند.

■ اهتمام روس‌ها برای نقش‌آفرینی در مجامع بین‌المللی آسیا - پاسیفیک

تشدید تنش بین روسیه و ناتو از متغیرهای تأثیرگذار بر دیپلماسی آسیایی است. فدراسیون روسیه، به‌عنوان یکی از پنج عضو دائم شورای امنیت سازمان ملل، پس از انجام عملیات ویژه در اوکراین و متعاقباً تشدید تنش‌های سیاسی و نظامی با غرب به تدریج به سمت جذب در بلوک‌های سیاسی، اقتصادی، نظامی و فرهنگی آسیا گام

میان وقوع برخی رویدادها بر اهمیت موضوع قرن آسیایی افزوده است که عبارتند از:

■ افزایش اهمیت دیپلماسی کریدور در آینده سیاسی و امنیتی آسیا

یکی از اهداف معماران جنگ ترکیبی غرب، انزوای ایران در کریدورهای ریلی، هوایی و دریایی است. در قرن آسیایی، همکاری و رقابت کشورها برای افزایش سهم خود در کریدورهای اقتصادی، انرژی و حمل‌ونقل در حال افزایش است که از مصادیق آن می‌توان به کریدور شمال - جنوب و «کریدور آیمک»^۱ اشاره کرد. موضوع کریدورها هم می‌تواند نقطه وحدت و هم می‌تواند نقطه تنش و اختلاف بین کشورهای آسیایی باشد. برای مثال «کریدور شمال - جنوب»،^۲ در جهت منافع ملی و منطقه‌ای ایران، ولی کریدور آیمک با منافع منطقه‌ای ایران سازگاری ندارد و از انزوای ژئوپلیتیکی رژیم صهیونیستی جلوگیری می‌کند. شایان ذکر است کریدور آیمک، هند را از طریق کشورهای عرب حاشیه خلیج فارس به فلسطین اشغالی و از آنجا به اروپا متصل می‌کند. به عبارتی موضوع کریدورها در صورت غفلت، از این پتانسیل برخوردار است که به یکی از حوزه‌های اختلافی بین مجالس و دول کشورهای آسیایی تبدیل شود. «کریدور تراسیکا»،^۳ «کریدور شرق به غرب (جاده ابریشم قدیم) و کریدور آلتید برخی دیگر از کریدورهایی مرتبط با جغرافیای ایران هستند.

■ کنشگری فعال جمهوری خلق چین در افق دیپلماسی پارلمانی آسیا

رویکرد کشورهای غربی برای «اروپایی‌سازی»^۴ در قرن نوزدهم و «آمریکایی‌سازی»^۵ در قرن بیستم موجب شدند دولت و ملت‌های آسیا، متأثر از یکجانبه‌گرایی و رفتار سلطه‌مآبانه غرب نتوانند به سمت هم‌گرایی و یکپارچه‌سازی گام بردارند [۶]. قرن آسیایی، مبتنی بر الفت و همزیستی مسالمت‌آمیز یک «جامعه سیاسی چندتمدنی»^۶ است که این تکثر تمدن‌ها، هم‌نقطه قوت و هم مانعی برای تقویت «دیپلماسی پارلمانی قاره‌ای»^۷ است. با

1. IMEC Corridor
2. North - South Corridor
3. TRACECA Corridor
4. Europeanization
5. Americanization
6. Multi-Civilizational Political Society
7. Continental Parliamentary Diplomacy
8. Global Governance
9. European Policy Centre

رابطه اهتمام هیئت‌های دیپلماتیک و رؤسای گروه‌های دوستی مجلس دوازدهم برای تعمیق روابط پایدار با کشورهای همسایه بر اساس سه اصل حُسن هم‌جواری، تنش‌زدایی و صلح پایدار می‌تواند به پارلمان‌گرایی منطقه‌ای کمک کند. به‌ویژه اینکه منطقه‌گرایی پارلمانی، حلقه واسط روابط پارلمانی دوجانبه و قاره‌ای است و گسترش مجامع پارلمانی منطقه‌ای، نقاط قوتی هستند که ستون‌های مجمع مجالس آسیایی را تقویت می‌کند. تقویت روابط پایدار بین مجالس قانونگذاری کشورهای همسود، مجمع پارلمانی مجالس قانونگذاری جنوب شرق آسیا، تأسیس مجالس قانونگذاری کشورهای حاشیه دریای خزر و تأسیس اتحادیه مجالس قانونگذاری کریدور شمال-جنوب، برخی مصادیق مجامع پارلمانی منطقه‌ای هستند که داربست پارلمان‌گرایی در آسیا را قوی‌تر می‌کند. تقویت همکاری و یکپارچگی منطقه‌ای در مناطق مختلف آسیا به‌ویژه آسیای جنوب شرقی، نقش مهمی را در زدودن فقر و موانع پیشرفت پایدار ایفا کرده، ولی تحقق «وحدت در تنوع»، مستلزم پذیرش تفاوت‌های فرهنگی، زبانی، اجتماعی، مذهبی و سیاسی بین رهبران آسیایی است [۱۲].

■ افزایش جایگاه آسیایی شدن در سیاست خارجی کشورهای عرب حوزه خلیج فارس

تغییرات عمده در کنش‌های خارجی و دیدگاه‌های اقتصادی کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس مبنی بر افزایش تعاملات سیاسی و اقتصادی با ابرمنطقه آسیا و در رأس آن زیرمنطقه شرق آسیا ذیل تعامل با کنشگرانی نظیر ژاپن و چین، در کالبد ابر پروژه‌های مشترک نظیر ابتکار یک جاده-یک راه، «سند سیاست عرب چین»^۲ و برگزاری اولین اجلاس سران شورای همکاری خلیج فارس و آسیای میانه،^۳ نشانگر نوعی چرخش گفتمانی و جهت‌گیری از دیدگاه‌های صرفاً غربی کشورهای عرب حوزه خلیج فارس به سمت نگرش‌های اقتصادی و سیاسی نوظهور در آسیا در عین حفظ ارتباطات با قدرت‌های غربی نظیر آمریکا است [۱۳].

برداشته است. به عبارتی با ورود به قرن بیست و یکم به تدریج شاهد تقویت وزن سیاسی، نظامی و فناورانه آسیا در معادلات جهانی و افزایش گرایش قدرت‌های مهم منطقه به سمت آسیا هستیم که از آن با ادبیات «آسیایی شدن»^۱ یا «چرخش به آسیا» نام می‌برند [۹]. از طرفی روسیه از طریق تقویت مذاکرات دیپلماتیک در قالب رؤسای مجالس کشورهای آسیای میانه، به دنبال پیشگیری از نفوذ قدرت‌های غربی در این منطقه جغرافیایی است. آسیا-پاسفیک به دلیل اهمیتی که در معادلات اقتصادی، امنیتی و سیاسی جهان دارد، بیش از پیش در کانون توجه قدرت‌های جهانی قرار دارد. از این رو، فدراسیون روسیه تلاش می‌کند با استفاده از منابع مختلف قدرت از جمله اهرم انرژی، نفوذ و تأثیرگذاری خود را در این منطقه گسترش داده و خود را هر چه بیشتر به مثابه یک ابرقدرت جهانی مطرح سازد. نیاز روزافزون کشورهای این منطقه به انرژی سبب شده تا روسیه که علاوه بر ذخایر هنگفت، از قرابت جغرافیایی نیز بهره‌مند است، بتواند یکی از جدی‌ترین گزینه‌ها برای تأمین انرژی این منطقه باشد [۱۰].

■ تقویت جایگاه دیپلماسی آسیایی در راهبرد نوین سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران

یکی از اهداف دیپلماسی رسمی و عمومی کشورمان در افق قانون برنامه هفتم پیشرفت، خلق نوآوری و ابتکار عمل برای استفاده از تمامی ظرفیت‌هایی است که بتواند جایگاه سیاسی و اقتصادی ایران در قاره پهناور آسیا را ارتقا دهد. در این میان مشارکت هوشمندانه و ابتکارات دیپلماتیک مجلس دوازدهم در قالب مجمع مجالس آسیایی، مجامع پارلمانی منطقه‌ای و گسترش روابط پارلمانی دوجانبه با کشورهای آسیایی، ستون‌های دیپلماسی آسیایی را مستحکم‌تر می‌کند.

■ افزایش مصادیق پارلمان‌گرایی چندجانبه در راهبرد دیپلماسی عمومی کشورهای آسیایی

تأسیس مجمع مجالس آسیایی، مصداقی از توجه مجالس قانونگذاری به «پارلمان‌گرایی چندجانبه» است [۱۱]. در همین

1. Asianization

2. China's Arab Policy Paper

۳. در این اجلاس سران شورای همکاری خلیج فارس و رهبران قزاقستان، قرقیزستان، تاجیکستان، ترکمنستان و ازبکستان تحت عنوان «سی‌۵» حضور داشتند.

۴. فرصت‌های دیپلماتیک جمهوری اسلامی ایران در مجمع مجالس آسیایی

بود که مورد توافق تمامی مجالس آسیایی باشد. فعالیت مجمع مجالس آسیایی در سه حوزه «موضوع‌های سیاسی»، «اجتماعی- فرهنگی» و «اقتصادی و توسعه پایدار» متمرکز شده است [۱۶]. حکمرانی خوب، «حاکمیت قانون و توانمندسازی قضایی»،^۸ «ایجاد رفاه در آسیا از طریق دوستی و همکاری»^۹ و حمایت تزلزل‌ناپذیر از مردم فلسطین از مهم‌ترین حوزه‌های سیاسی مطروحه در مجمع بوده‌اند.

ترویج تنوع فرهنگی و حفاظت از میراث فرهنگی در آسیا، ادغام آسیایی از طریق فناوری اطلاعات و ارتباطات، همکاری در زمینه «برابری سلامت»،^{۱۰} مقابله با فساد، ترویج «گفتگوی بین ادیان»،^{۱۱} همکاری حقوقی و قانونی در مبارزه با «قاچاق اقلام فرهنگی»^{۱۲} و قاچاق غیرقانونی مواد مخدر در آسیا، کمک‌های بشردوستانه به سوریه، عراق، یمن، غزه و میانمار و حفاظت و ارتقای «حقوق کارگران مهاجر»^{۱۳} نیز در ذیل اولویت‌های اجتماعی و فرهنگی مجمع قرار داشتند، البته موضوع مقابله با فساد در ذیل حوزه‌های فرهنگی و اجتماعی آورده شده است. ایجاد بازار انرژی آسیایی، مسائل زیست‌محیطی، «ریشه‌کن نمودن فقر»^{۱۴} و «ریل‌گذاری نقشه راه تأمین مالی سبز»^{۱۵} نیز از مهم‌ترین حوزه‌های فعالیت مجمع مجالس آسیایی در بخش اقتصاد و توسعه پایدار بوده‌اند.

در ماده (۲) اساسنامه، به «اصول تأسیس مجمع مجالس آسیایی»^{۱۶} اشاره و تشویق و ترویج حقوق بشر و مقابله با تروریسم به‌عنوان یکی از اصول تأسیس مجمع مجالس آسیایی به رسمیت

در این بخش به مهم‌ترین فرصت‌های دیپلماتیک جمهوری اسلامی ایران در مجمع مجالس آسیایی از سه منظر اهداف اساسنامه، ساختار سازمانی و فنون دیپلماسی مجامع پارلمانی اشاره می‌شود.

۴-۱. فرصت‌های دیپلماتیک مجلس دوازدهم با استناد به اساسنامه مجمع مجالس آسیایی

ابتکار تأسیس «مجمع مجالس آسیایی»^۱ یا «آپا» برای اولین بار توسط مرحوم حسین شیخ‌الاسلام، نماینده مجلس هفتم مطرح شد که از حامیان شکل‌گیری «بازار یکپارچه انرژی آسیا»^۲ و انعقاد معاهده دوستی بین کشورهای آسیایی بود.^۳ با تقاضای تعدادی از کشورهای آسیایی به‌ویژه کشورهای جنوب شرق آسیا مبنی بر تأسیس نهادی مشابه پارلمان اروپا، پس از تصویب منشور ۱۱ ماده‌ای در اجلاس داکا (پایتخت بنگلادش) در سپتامبر ۱۹۹۹، «مجمع پارلمان‌های آسیایی برای صلح»^۴ با هدف توسعه دموکراسی، حقوق بشر و ثبات منطقه‌ای تأسیس شد که اولین تجربه کشورهای آسیایی در تأسیس پارلمان آسیایی بود [۱۴]. با حضور ۱۰۹ قانونگذار آسیایی در این اجلاس، گام‌های اولیه برای تدوین اساسنامه مجمع و پیش‌نویس «منشور حقوق بشر آسیایی»^۵ برداشته شد که از ظرفیت و نظرات «سازمان‌های غیردولتی»^۶ نیز بهره گرفته شد، البته پیشتر برخی بلوک‌های منطقه‌ای در قاره آسیا مانند «مجمع ملت‌های جنوب شرق آسیا»^۷ معروف به آسه‌آن، به تهیه منشور حقوق بشر مبادرت کرده بودند [۱۵]، ولی رویکرد مجلس وقت جمهوری اسلامی ایران، ابتکار عمل برای ایجاد یک منشور حقوق بشر قاره‌ای

1. Asian Parliamentary Assembly (APA)
2. Integrated Energy Market of Asia

۳. حسین شیخ‌الاسلام در اسفندماه ۱۳۹۸ بر اثر ابتلا به بیماری کووید - ۱۹ درگذشت.

4. Association of Asian Parliamentary for Peace (AAPP)
5. Asian Charter of Human Rights
6. Non-Governmental Organizations (NGOs)
7. Association of Southeast Asian Nations (ASEAN)
8. Rule of Law and Judicial Empowerment
9. Building Prosperity in Asia Through Friendship and Cooperation
10. Health Equity
11. Inter-Faith Dialogue
12. Smuggling of Cultural Items
13. Rights of Migrant Workers
14. Poverty Eradication
15. Adopting a Road Map Providing for Measures to Stimulate Green Finance
16. Principles of Establishment of APA

اشتراک‌گذاری تجارب اندیشکده‌های حکمرانی استانی و مرکز افکارسنجی خانه ملت با نهادهای متناظر در سایر مجالس آسیایی، فرصت مغتنمی را برای مردمی‌سازی تصمیمات مجمع مجالس آسیایی فراهم می‌سازد. موضوع عدالت اجتماعی و مقابله با تبعیض از دیگر اهداف تصریح شده در اساسنامه مجمع است. در این میان هر یک از مجالس آسیایی از تدابیر و تمهیدات مختلفی برای استقرار عدالت اجتماعی استفاده می‌کنند که بومی‌سازی برخی از آنها در ارتقای رضایت عمومی از عملکرد قوه مقننه مؤثر است.

«اشتراک‌گذاری دسترسی به دانش روز»^۵ در زمینه‌های مختلف و ترویج این دانش در بین اعضا به منظور ارتقای پیشرفت و برابری اعضا، یکی دیگر از اهداف مجمع در اساسنامه است که ظرفیت جدیدی را برای تبادل افکار و تجارب پیرامون فناوری‌های نوین همچون هوش مصنوعی به وجود آورده است. تأمین امکانات رفاهی برای سلامت و تغذیه جوامع آسیایی، یکی دیگر از اهداف مجمع در اساسنامه است. رمزگشایی از این هدف نشانگر اهمیت راهبردی و کلیدی موضوع امنیت غذایی و تضمین زنجیره قابل اتکای تأمین مواد غذایی در سیاست‌های کلان و بلندمدت مجمع مجالس آسیایی است [۱۷].

بررسی روند سیاستگذاری مجالس آسیایی، نشانگر افزایش اهمیت دیپلماسی پارلمانی شهروندمحور و توجه به مردمی‌سازی سیاست خارجی و روابط بین‌الملل است. اشتراک‌گذاری تجارب مجالس آسیایی در زمینه انتخابات شوراها و مدیریت کلان‌شهرها به ارتقای کیفی «دیپلماسی پارلمانی مدیریت شهری»^۶ کمک شایانی می‌کند.

۲-۴. فرصت‌های دیپلماتیک مجلس دوازدهم با تأکید بر ساختار مجمع

با استناد به ماده (۵) اساسنامه، ساختار مجمع از پنج رکن؛ مجمع، شورای اجرایی، دفتر مجمع، کمیته‌های دائمی و دبیرخانه تشکیل شده است. «مجمع عمومی»^۷ به عنوان مهم‌ترین رکن مجمع مجالس آسیایی، شامل هیئت‌های پارلمانی کشورهای عضو است که برای یک دوره دوساله از طرف مجالس کشورهای عضو انتخاب

شناخته شده است. برابری اعضا، «اقتدار ملی»، «حاکمیت، همزیستی مسالمت‌آمیز»^۲ و عدم مداخله در امور داخلی از کلیدواژه‌گانی هستند که بارها در اساسنامه مجمع به آنها اشاره شده است. استناد به این ماده می‌تواند مبنای خوبی برای پیشبرد منطقه‌گرایی پارلمانی و ابتکار دیپلماتیک مجلس دوازدهم برای برگزاری کنفرانس‌های پارلمانی در زمینه صلح پایدار باشد.

تشویق و ترویج حقوق بشر، پیشرفت پایدار، حفاظت از محیط زیست، مقابله با تروریسم و به رسمیت شناختن حقوق و آزادی ملت‌ها، از دیگر اصول تأسیس این مجمع است. کشورهای متعددی در آسیا با خطر افراط‌گرایی و تهدیدات سازمان‌ها و گروه‌های تروریستی مواجه‌اند. جمهوری اسلامی ایران نیز همواره از قربانیان افراط‌گرایی و تروریسم بوده است. به همین دلیل با استناد به اصول تأسیس مجمع، دو موضوع مقابله با افراط‌گرایی و حفاظت از محیط زیست از پتانسیل بالایی برای همکاری مجلس دوازدهم و مجمع مجالس آسیایی برخوردار است.

استفاده از ظرفیت‌های دیپلماسی پارلمانی اقتصادی نیز از دیگر مواردی است که در مذاکرات راهبردی مجمع مورد تأکید اعضا قرار گرفته و همکاری‌های اقتصادی با بهره‌گیری از اشتراکات منطقه‌ای از اصولی بوده که در اساسنامه مجمع تصریح شده است. «هماهنگ‌سازی قوانین و رویه‌های حقوقی»^۳ از دیگر اصول تأسیس مجمع مجالس آسیایی است. به عبارتی یکی از فرصت‌های مجلس دوازدهم در حوزه دیپلماسی قانونگذاری، تصویب قوانین همسوس که به تحکیم منافع مشترک و مهار تهدیدات نوظهور در آسیا کمک کند. تحقق این امر، مستلزم تفاهم مجالس آسیایی پیرامون نظام مسائل اساسی و چالش‌های مشترک قاره‌ای است.

کشورهای مؤسس مجمع مجالس آسیایی با گنجاندن اصطلاح «توسعه پایدار متوازن»^۴ در اساسنامه، بر مذاکرات جامع در تمامی عرصه‌های اقتصادی، اجتماعی، علمی و فناوری تأکید کرده‌اند. گسترش روابط دوستانه بین ملت‌های آسیایی، یکی دیگر از اهداف مجمع مجالس آسیایی در اساسنامه است که نشانگر توجه مجمع به مردمی‌سازی حکمرانی و تحکیم سیاست خارجی براساس برقراری روابط پایدار بین ملت‌های آسیاست. در این میان

1. National Authority
2. Peaceful Coexistence
3. Harmonizing Laws and Legal Practices
4. Sustainable and Balanced Development
5. Sharing Access to up-to-date Knowledge
6. Parliamentary Diplomacy of Urban Management
7. Plenary

موضوع به حدی است که در «قطعنامه قانونگذاران آسیایی برای مقابله با فساد»^۸ مصوب ۳۰ نوامبر ۲۰۱۰، کارگروهی ذیل کمیته دائمی اجتماعی و فرهنگی برای هم‌افزایی ظرفیت‌های پارلمانی کشورهای آسیایی شکل گرفته که این امر نشان می‌دهد گفتمان مبارزه با فساد در حال گذار به یک گفتمان غالب بین قانونگذاران آسیایی است.

براساس «گزارش پارلمانی جهانی»^۹ وابسته به سازمان ملل، در دنیا ۴۶۵۵۲ قانونگذار داریم که در این میان «کنگره ملی خلق چین» با حدود ۳۰۰۰ قانونگذار و «میکرونزی» با ۱۴ نماینده، بیشترین و کمترین تعداد قانونگذار را دارد. در ماده (۸) اساسنامه، به تعداد آرای هر یک از کشورهای عضو اشاره شده است. هر پارلمان، متناسب با تعداد نمایندگان خود از حق رأی برخوردار است. هر یک از اعضا دارای دو نماینده به اضافه نمایندگان اضافی است که به شرح زیر تعیین می‌شوند:

■ کشورهای با جمعیت بین ۱ تا ۵۰ میلیون نفر، دو نماینده اضافی خواهند داشت.

■ کشورهای با جمعیت بین ۵۰ تا ۲۰۰ میلیون نفر، سه نماینده اضافی خواهند داشت.

■ کشورهای با جمعیت بین ۲۰۰ تا ۵۰۰ میلیون نفر، چهار نماینده اضافی خواهند داشت.

■ کشورهای با جمعیت بیش از ۵۰۰ میلیون نفر، پنج نماینده اضافی خواهند داشت.^{۱۰}

از بین ۵۶۵۵۲ نماینده، ۸۷۱۶ نماینده از زنان هستند که ۲۵/۱۹ درصد کل تعداد نمایندگان جهان را تشکیل می‌دهد [۱۹]. «نمایندگان زن پارلمان مجمع مجالس آسیایی»^{۱۱} در ۱۴ ژوئن ۲۰۲۱، با برگزاری «نشست مجازی زنان و اقتصاد خانواده پایه»^{۱۲}

می‌شوند.^۱ مجمع عمومی ممکن است تصمیمات، قطعنامه‌ها و اعلامیه‌ها را تصویب کند یا گزارش‌هایی را در مورد سیاست‌های کلی مجمع و سایر موضوعات مرتبط با فعالیت‌های آن ارائه دهد. در ماده (۶) اساسنامه به اعضای دائمی و «اعضای ناظر مجمع»^۲ اشاره شده است. مجمع عمومی، دارای ۴۳ عضو رسمی و ۱۸ عضو ناظر است و هر عضو متناسب با تعداد جمعیت کشورش، از حق رأی برخوردار است. شایان ذکر است در قاره آسیا ۴۷ کشور وجود دارد و سه سرزمین وابسته به جمهوری خلق چین، یعنی تایوان، هنگ‌کنگ و ماکائو در ذیل مجالس آسیایی آورده نشده‌اند. با توجه به اینکه ۴۳ کشور در مجمع مجالس آسیایی عضویت دارند، می‌توان نتیجه گرفت که فقط چهار کشور آسیایی عضو مجمع مجالس آسیایی نیستند.

سیزدهمین اجلاس مجمع عمومی مجمع مجالس آسیایی^۳ از ۸ تا ۱۰ ژانویه ۲۰۲۳ در آنتالیا واقع در ترکیه با عنوان «افزایش همکاری پارلمان‌ها در زمینه‌های صلح، رفاه، روابط اقتصادی و اجتماعی در منطقه آسیا»^۴ و چهاردهمین نشست نیز با موضوع «تقویت همکاری‌های منطقه‌ای برای توسعه پایدار در آسیا»^۵ از ۲۰ تا ۲۴ فوریه ۲۰۲۴ در باکو برگزار شد [۱۸]. یکی از پتانسیل‌های دیپلماتیک مجلس دوازدهم، تعمیق روابط با مجامع پارلمانی منطقه‌ای است. در این میان، ۱۸ مجمع پارلمانی، عضو ناظر مجمع مجالس آسیایی هستند که گسترش روابط با برخی آنان در جهت اهداف سیاست خارجی قانون برنامه هفتم پیشرفت است که از مصادیق آن می‌توان به «مجمع مجالس قانونگذاری آسه‌آن»^۶ و «شبکه پارلمانی جنبش عدم تعهد»^۷ اشاره کرد. یکی از پویای‌های مهم مجالس آسیایی که مولود مطالبه‌گری شهروندان آسیایی است، رفع موانع فسادستیزی است. اهمیت این

۱. برای عضویت در مجمع مجالس آسیایی باید یک نماینده زن در بین اعضای شورای اجرایی مجمع مجالس آسیایی مجلس شورای اسلامی انتخاب شود. نمایندگان، ۷ نفر را برای مجمع مجالس آسیایی انتخاب می‌کنند که شامل ۵ نماینده به‌عنوان اعضای اصلی و ۲ نماینده به‌عنوان اعضای علی‌البدل می‌شود. عباس پاپی‌زاده (۱۱۰ رأی)، محسن زنگنه (۸۶ رأی)، علیرضا سلیمی (۸۳ رأی)، فاطمه جراره (۸۲ رأی) و علاءالدین بروجردی (۸۱ رأی) نمایندگان عضو این مجمع در اولین سال مجلس دوازدهم هستند. شهین جهانگیری (۸۹ رأی) و محمد بیات (۷۵ رأی) نیز به‌عنوان عضو علی‌البدل برای مجمع مجالس آسیایی انتخاب شدند.

2. Observers of the Plenary

3. 13th Plenary Session of the Asian Parliamentary Assembly

4. Enhance the Cooperation of Parliaments in the Fields of Peace, Prosperity, Economic and Social Relations in the Asian Region

5. Fostering Regional Cooperation for Sustainable Development in Asia

6. ASEAN Inter Parliamentary Assembly (AIPA)

7. Non-Aligned Movement Parliamentary Network

8. Asian Parliamentarians Against Corruption (NAPAC)

9. Global Parliamentary Report

11. APA Women Parliamentarians

12. Virtual Meeting on Women and Family –Based Economy

۱۰. ماده (۸) اساسنامه مجمع.

شکل ۱. صاحب‌ه غفوروا- رئیس مجمع مجالس آسیایی و رئیس مجلس ملی جمهوری آذربایجان

یکی دیگر از میادین چانه‌زنی دیپلماتیک نمایندگان، کمیته‌های دائمی مجمع مجالس آسیایی است. بررسی مباحث مطروحه در «کمیته‌های دائمی»،^۱ بیانگر اهتمام مجالس آسیایی برای طراحی الگوی مشترک حکمرانی در فرایند قانونگذاری و نظارت است. این کمیته‌ها، مهم‌ترین مرجع خلق طرح‌های نوین و ابتکاری محسوب می‌شوند. ایجاد هر گونه کمیته جدید، مستلزم تأیید مجمع عمومی است. کمیته‌های دائمی به کمیته‌های فرعی تقسیم می‌شوند. جدا از کمیته‌ها، مجمع عمومی می‌تواند به منظور رسیدگی به برخی موارد خاص، «کمیسیون ویژه» را تشکیل دهد. دعوت‌نامه حضور اعضا در کمیته دائمی توسط دبیر کل پارلمانی یا «دبیر کمیته اجرایی گروه بین‌المجالس»^۲ کشور میزبان تهیه می‌شود. دعوت‌نامه کشور میزبان برای دبیرخانه دائمی ارسال می‌شود تا هماهنگی‌های لازم برای برگزاری اجلاس انجام شود.

به میزبانی تهران، سازوکارهای کمک مجالس آسیایی به اقتصاد خانواده پایه را بررسی کردند.

«شورای اجرایی»^۱ شامل یک نماینده از هر پارلمان عضو خواهد بود. نماینده حتماً باید عضو هیئت دیپلماتیک مجمع باشد که اعضای آن بیشتر به دبیرخانه مجمع مجالس آسیایی معرفی شده‌اند. این شورا، حداقل دو بار در سال تشکیل جلسه می‌دهد: یک بار، بلافاصله قبل از جلسه عمومی و دیگری معمولاً حدود سه ماه قبل از جلسه عمومی.^۲ بررسی گزارش‌ها و اسناد تهیه شده توسط دبیرخانه دائمی، ارائه توصیه‌های مناسب به مجمع عمومی برای تصمیم‌گیری، بررسی پیش‌نویس قطعنامه‌ها، ارائه توصیه‌های مناسب به مجمع عمومی برای تصمیم‌گیری، بررسی پیشنهاد ایجاد کمیته دائمی جدید، ارائه توصیه‌های مناسب به مجمع عمومی پیرامون درخواست عضویت مجالس آسیایی یا ناظران جدید و ارائه پیشنهاد در خصوص بودجه و دبیر کل جدید به مجمع عمومی، مهم‌ترین مأموریت شورای اجرایی مجمع مجالس آسیایی است.

«دفتر مجمع»^۳ نیز شامل رئیس مجمع، چهار نایب رئیس و «گزارشگر»^۴ است که براساس «توزیع عادلانه جغرافیایی»^۵ برای یک دوره دو ساله انتخاب می‌شوند. مجمع مجالس آسیایی، یک شخصیت حقوقی است که توسط رئیس آن، نمایندگی می‌شود. سخنرانی افتتاحیه و اختتامیه مجمع، برعهده رئیس است. رئیس مجمع مجالس آسیایی به مدت دو سال از بین رؤسای مجالس عضو و در اولین اجلاس عمومی با رأی اکثریت اعضا انتخاب می‌شود.^۶ «صاحب‌ه غفوروا»^۷ رئیس کنونی مجلس ملی جمهوری آذربایجان، ریاست مجمع مجالس آسیایی را از ابتدای سال ۲۰۲۴ میلادی تا پایان سال ۲۰۲۵ میلادی برعهده خواهد داشت [۲۰].

جدول ۳. چهار کمیته دائمی مجمع مجالس آسیا [۲۱]

عنوان کمیته دائمی	توضیحات
کمیته دائمی امور سیاسی ^{۱۰}	یکی از اولویت‌های کمیته دائمی امور سیاسی، تصویب قطعنامه‌ای درخصوص نحوه حمایت مجالس آسیایی از فلسطین است.

1. Executive Council

3. Bureau of the Assembly

4. Rapporteur

5. Equitable Geographical Distribution

7. Ms. Sahiba Gafarova

8. Standing Committees

9. Secretary of the Executive Committee of the Inter – Parliamentary Group

10. Standing Committees on Political Affairs

۲. ماده (۹) اساسنامه مجمع.

۶. ماده (۱۱) اساسنامه مجمع.

عنوان کمیته دائمی	توضیحات
کمیته دائمی امور فرهنگی و اجتماعی ^۱	اجلاس (کمیته دائمی امور فرهنگی و اجتماعی) بین ۲۰ تا ۲۳ سپتامبر ۲۰۲۳ در باکو، پایتخت جمهوری آذربایجان برگزار شد و پیش‌نویس قطعنامه‌های زیر را به تصویب رساند: - پیش‌نویس قطعنامه در مورد اقدامات برای ترویج «تنوع فرهنگی» ^۲ و حفاظت از میراث فرهنگی در آسیا، - پیش‌نویس قطعنامه ادغام آسیا از طریق فناوری اطلاعات و ارتباطات، - پیش‌نویس قطعنامه همکاری پیرامون «عدالت سلامت» ^۳ در آسیا، - پیش‌نویس قطعنامه نمایندگان مجالس آسیایی علیه فساد، - پیش‌نویس قطعنامه در خصوص «نمایندگان زن مجالس قانونگذاری آسیا» ^۴ ، - پیش‌نویس قطعنامه در مورد ترویج گفتگو و هماهنگی در میان پیروان ادیان جهان، - پیش‌نویس قطعنامه همکاری‌های حقوقی و تقنینی در مبارزه با قاچاق اقلام فرهنگی در آسیا، - پیش‌نویس قطعنامه در مورد همکاری مؤثر در «مبارزه با قاچاق مواد مخدر» ^۵ در آسیا، - پیش‌نویس قطعنامه در مورد «ارتقای کیفی توسعه کودکان و نوجوانان برای جامعه پایدار» ^۶ در آسیا. کمیته دائمی فرهنگی و اجتماعی در ۲۶ سپتامبر ۲۰۲۴ (۵ مهرماه سال ۱۴۰۳) با حضور دبیرکل مجمع مجالس آسیایی، پیمان فلسفی (نماینده مجلس شورای اسلامی ایران) و نمایندگان مجالس عضو از جمله چین، عراق، قطر، آذربایجان و قرقیزستان به ریاست فدراسیون روسیه در مسکو برگزار شد. مسائل حقوق بشری، هویت ملی و تاریخ، نظام خانواده و سنت‌ها، ارزش‌های ملی و فرهنگی و نیز سازوکارهای تقویت چندجانبه‌گرایی در حوزه‌های فرهنگی از مهم‌ترین موضوع‌های مورد بحث در کمیته مذکور بودند.
کمیته دائمی اقتصاد و توسعه پایدار ^۷	اجلاس کمیته دائمی اقتصاد و توسعه پایدار بین هشتم تا دوازدهم دسامبر ۲۰۲۴ به میزبانی شورای نمایندگان بحرین در منامه پیرامون محورهای زیر برگزار خواهد شد: - پیش‌نویس قطعنامه در مورد ایجاد بازار انرژی آسیایی، - پیش‌نویس قطعنامه در مورد مسائل زیست‌محیطی، - پیش‌نویس قطعنامه در مورد امور مالی: تضمین تلاش برای رشد اقتصادی، - پیش‌نویس قطعنامه در مورد ریشه‌کنی فقر، - پیش‌نویس قطعنامه در مورد «نقش مجمع مجالس آسیایی در حمایت از اجرای اهداف توسعه پایدار» ^۸ ، - پیش‌نویس قطعنامه در مورد آب و فاضلاب در آسیا، - پیش‌نویس قطعنامه در مورد ابتکار مالی تغییرات آب و هوایی آسیا.
کمیته دائمی برنامه‌ریزی و بودجه ^۹	(کمیته دائمی بودجه و برنامه‌ریزی) از کمیته‌های مهم مجمع مجالس آسیایی است که دومین نشست آن در تیرماه ۱۴۰۲ در تهران برگزار شد. اجلاس بعدی این کمیته بین چهارم تا هفتم نوامبر ۲۰۲۴ در دوحه قطر برگزار شد.

دبیرخانه دائمی که ریاست آن را دبیرکل برعهده دارد، به رئیس مجمع و دبیرخانه موقت در هدایت کار شورای اجرایی و مجمع عمومی کمک می‌کند. دبیرخانه دائمی تمامی اسناد، گزارش‌ها و پیش‌نویس قطعنامه‌ها را دریافت کرده و به‌همراه خلاصه سوابق

یکی دیگر از ارکان مجمع مجالس آسیایی، «دبیرخانه دائمی»^۹ است که مقر آن در تهران است.^{۱۰} رئیس مجمع مجالس آسیایی نیز یک «دبیرخانه موقت»^{۱۱} را در کشور میزبان برای تشکیل شورای اجرایی و هماهنگ‌سازی برگزاری جلسه عمومی مستقر می‌کند.^{۱۲}

1. Standing Committees on Social and Cultural Affairs
2. Cultural Diversity
3. Health Equity
4. APA Women Parliamentarians
5. Illicit Drug Trafficking
6. Promotion of Quality Child and Youth Development for Sustainable Society
7. Standing Committees on Economic and Sustainable Development
8. Standing Committees on Budget and Planning
9. Permanent Secretariat
10. دبیرخانه دائمی مجمع مجالس آسیایی در تهران، خیابان مجاهدین اسلام، کوچه گل‌ها، پلاک ۴ واقع شده است. ایمیل دبیرخانه نیز به نشانی Secretariat.asianparliament.org است.
11. Provisional Secretariat

۱۲. ماده (۱۴) اساسنامه مجمع.

دیپلماسی عمومی است که بتواند جایگاه سیاسی و اقتصادی ایران در قاره کهن آسیا را ارتقا دهد.

■ اشتراک‌گذاری تجارب مجالس آسیایی در خلق فرصت‌های جدید برای مدیریت یکپارچه شهری

فعال‌سازی روند هم‌گرایی نظام‌های مدیریت شهری، یکی از مزایای اتخاذ دیپلماسی فعال در مجمع مجالس آسیایی است. بررسی روند سیاست‌گذاری مجالس آسیایی، نشانگر افزایش اهمیت دیپلماسی پارلمانی شهروندمحور است. اشتراک‌گذاری تجارب مجالس آسیایی در انتخابات شوراهای مدیریت کلان‌شهرها می‌تواند به ارتقای کیفی مدیریت شهری به شهرداری‌ها و اندیشکده‌های شورای شهر کلان‌شهرها کمک شایانی کند که از مصادیق آن می‌توان به اولین اجلاس شهرداران پایتخت و کلان‌شهرهای آسیایی در آبان‌ماه سال ۱۳۸۷ اشاره کرد. شایان ذکر است پیشنهاد شهردار وقت تهران، دکتر محمد باقر قالیباف، با عنوان «آسیا برای شهروندان: یکپارچگی برای زندگی بهتر» از ابتکاراتی بود که با تمرکز بر سه محور مردمی‌سازی، رفاه شهروندان و تقویت حکمرانی محلی ارائه شد و در آن مقطع مورد حمایت دبیرکل وقت مجمع مجالس آسیایی قرار گرفت.

■ تقویت جایگاه کریدورها در دیپلماسی آسیایی

مذاکرات هیئت دیپلماتیک مجلس دوازدهم در مجمع مجالس آسیایی برای شکل‌گیری «بازار انرژی یکپارچه آسیا»، می‌تواند قاره آسیا را به یک قطب و کریدور مهم اقتصادی تبدیل کند. با توجه به ذخایر غنی انرژی ایران، شکل‌گیری این بازار، کد راهبردی جمهوری اسلامی ایران در مختصات دیپلماسی آسیایی را ارتقا و بستر مساعدتری را برای دور زدن تحریم‌های ظالمانه غرب فراهم می‌کند.

■ ایجاد ظرفیت‌های دیپلماتیک در مجامع پارلمانی

پیرامونی

یکی دیگر از فرصت‌های مجمع مجالس آسیایی، تقویت توان چانه‌زنی آسیا در اتحادیه بین‌المجالس جهانی در قالب «گروه آسیا-پاسیفیک»^۴ است که ۴۶ کشور در آن عضویت دارند [۲۳].

جلسات به «زبان کاری مجمع مجالس آسیایی»^۱ و زبان عربی توزیع می‌کند. دبیرخانه دائمی باید از امکانات فنی برای «ترجمه هم‌زمان انگلیسی و عربی»^۲ و نمایندگانی که مایلند به زبان خود صحبت کنند و ترجمه انگلیسی هم‌زمان مطالب خود، اطمینان حاصل کند. بنا به پیشنهاد شورای اجرایی و تصویب مجمع عمومی، دبیرکل برای یک دوره چهارساله از میان «شخصیت‌های برجسته»^۳ در موضوع‌های مختلف انتخاب می‌شود. در حال حاضر، از سال ۲۰۱۶، دکتر محمدرضا مجیدی، ریاست دبیرخانه دائمی مجمع مجالس آسیایی را برعهده دارد.

۳-۴. فرصت‌های دیپلماتیک مجلس دوازدهم با تأکید بر ظرفیت‌های دیپلماسی مجامع پارلمانی

در طول سال‌های اخیر، سیاست‌های خصمانه دولت‌های غربی موجبات تضعیف روابط جمهوری اسلامی ایران با این کشورها را فراهم ساخته است. از طرف دیگر، تحولات نظام بین‌الملل در طول چند دهه اخیر که برخی از آنها تأثیرات مستقیمی بر ایران داشته‌اند، موجب افزایش اهمیت دیپلماسی آسیایی در سیاست خارجی کشورمان شده است [۲۲]. در این راستا، مهم‌ترین فرصت‌های کنشگری فعال مجلس دوازدهم در مجمع مجالس آسیایی براساس ظرفیت‌های دیپلماسی مجامع پارلمانی عبارتند از:

■ کمک به تحقق اهداف سیاست خارجی در قانون بالادستی برنامه هفتم پیشرفت

اهتمام مجلس دوازدهم برای مشارکت فعال و هوشمندانه در اجلاس‌های مجمع مجالس آسیایی با بند «الف» ماده (۱۰۱) قانون برنامه هفتم پیشرفت همسوست. در این بند بر لزوم ایجاد بسترها و شرایط سیاسی لازم برای تنوع‌بخشی و تقویت روابط همه‌جانبه با کشورهای هدف به‌ویژه کشورهای منطقه، همسایگان و قدرت‌های نوظهور در چارچوب سیاست‌های کلی نظام تأکید شده است. قرن بیست و یکم، قرن آسیاست و یکی از اولویت‌های ریل‌گذاری شده دیپلماسی عمومی جمهوری اسلامی ایران در قانون برنامه هفتم، خلق نوآوری و ابتکار عمل برای استفاده از تمامی ظرفیت‌های

1. Working Language of the APA
2. Simultaneous English and Arabic Translation
3. Prominent Figures
4. Asia – Pacific Group

۵. موانع فراروی دیپلماسی پارلمانی آسیایی

این نگرانی در بین برخی کشورهای در حال پیشرفت وجود دارد که هرگونه تأسیس نهاد قاره‌ای به ابزار کنترلی چین یا روسیه به اهرمی برای توزیع ناتراز قدرت بین اعضا تبدیل شود، به همین دلیل برخی کشورهای عرب حوزه خلیج فارس یا کشورهای ضعیف آسیایی بیشتر نگاه برون قاره‌ای را در سیاست خارجی خود پررنگ کرده‌اند تا بتوانند توازن نسبی در قبال رقبای آسیایی خود را حفظ کنند.

■ رویکردهای متفاوت کشورهای آسیایی به دولت ترامپ،

رژیم صهیونیستی، حوزه مقاومت و ناتو

انعقاد برخی توافق نامه‌های نظامی و امنیتی کشورهای آسیا با آمریکا و ناتو، حضور پایگاه‌های نظامی آمریکا در برخی کشورهای پیرامونی، دیدگاه متفاوت و گاهی متضاد کشورهای آسیایی در قبال جنگ اوکراین و گسترش ناتو به شرق، همراهی یا سکوت برخی کشورهای آسیایی با تشدید تحریم‌های ثانویه ایالات متحده آمریکا علیه کشورهای مستقل آسیا، برقراری روابط سیاسی رژیم صهیونیستی با امارات و بحرین، توافق نامه ابراهیم، افزایش کنشگری لابی‌های صهیونیستی در کشورهای حاشیه دریای خزر، اختلاف مواضع جمهوری اسلامی ایران با برخی کشورهای آسیایی در خصوص تحولات یمن و محور مقاومت، فقدان ثبات سیاسی در افغانستان پس از به قدرت رسیدن طالبان، تداوم ناپایداری امنیتی در سوریه، اختلافات هند و پاکستان، تفاسیر متفاوت کشورهای آسیایی از تروریسم و حقوق بشر، همسویی بالای برخی کشورهای عرب حوزه خلیج فارس از سیاست‌های دونالد ترامپ، تأثیرپذیری برخی کشورهای آسیایی از جنگ روایت‌ها و شناختی آمریکا و تشریفات بودن پارلمان در برخی نظام‌های پادشاهی عرب حوزه خلیج فارس از مهم‌ترین موانع رسیدن به یک نظام مسائل مشترک حکمرانی بین مجالس آسیایی است.

■ نداشتن پشتوانه اجرایی و نحوه تأمین مالی برای قطعنامه‌ها

تحلیل محتوایی و پایش مفاد قطعنامه‌های چهار کمیته دائمی مجمع مجالس آسیایی نشان می‌دهند که برخی از آنان بدون پشتوانه کارشناسی و برآورد نحوه تأمین منابع مالی تصویب شده‌اند. برای مثال، قانونگذاران آسیایی در قطعنامه «هم‌گرایی آسیایی از طریق فناوری اطلاعات و ارتباطات» بر ضرورت اهتمام اعضا برای ایجاد یک «پارلمان آسیایی مجازی» تأکید کردند، ولی

هرچند چرخش به سمت آسیا در این قاره کهن پررنگ‌تر شده است، ولی تا زمان رسیدن به «یکپارچگی سیاسی و اقتصادی»^۱ همانند اتحادیه اروپا فاصله زیادی داریم. گفتمان آسیایی شدن به‌عنوان یک «گفتمان نوپا» در صورت رفع موانع و سوء تفاهات از پتانسیل بالایی برای «یکپارچگی قاره‌ای» برخوردار است. در همین رابطه، مهم‌ترین موانع کارآمدسازی مجمع مجالس آسیایی در عرصه دیپلماسی آسیایی عبارتند از:

■ فقدان قوام و انسجام پیرامون نظام مسائل اساسی

یکی از موانع توانمندسازی مجمع مجالس آسیایی، فقدان اجماع قانونگذاران آسیایی پیرامون اولویت‌های اساسی و ابرچالش‌های مشترک نظام حکمرانی در سطح قاره‌ای است. کشورهای آسیایی از ساختارهای سیاسی، فرهنگی و اقتصادی نامتجانس و متعددی برخوردارند و به دلیل تنوع منافع ملی، اغلب آنان نگاه برون قاره‌ای دارند و کمتر خود را درگیر بلوک‌بندی‌های منطقه‌ای کرده‌اند. در این میان برخی کشورها که بیشتر شامل کشورهای عرب حوزه خلیج فارس و شرق آسیا هستند تحت تأثیر ایران هراسی و جنگ روایت‌های آمریکا و رژیم صهیونیستی، از هرگونه هم‌گرایی و تقریب همکاری‌های سیاسی، اقتصادی و نظامی با جمهوری اسلامی ایران اجتناب کرده‌اند. به دلیل اختلافات درون قاره‌ای و همچنین تعداد بالای کشورهای آسیایی، مجالس آسیایی هنوز به درک واحد و مشترکی در خصوص تهدیدات، نظام مسائل اساسی و راهبرد مشترک نرسیده‌اند و به دلیل تعارض منافع، ایجاد اجماع بین آنان با موانع متعددی روبه‌رو است.

■ تفاوت جایگاه و رتبه سیاسی، اقتصادی و نظامی بین

کشورهای آسیایی

در آسیا، دو کشور جمهوری خلق چین و فدراسیون روسیه به‌عنوان دو ابرقدرت نظامی و سیاسی، دارای فاصله محسوسی با سایر کشورها هستند، هم‌زمان کشورهایی همچون جمهوری خلق چین و ژاپن به‌عنوان قطب‌های اقتصادی دنیا شناخته می‌شوند. یکی از دلایل تحقق هم‌گرایی در اتحادیه اروپا، فاصله پایین شکاف سیاسی، اقتصادی و نظامی بین کشورهای اروپایی بود و اعضا به این یقین رسیده بودند که عضویت در یک پیمان قاره‌ای، موجب برتری یک کشور و توزیع نابرابر امتیازات نخواهد شد، ولی در آسیا،

رئیس و دبیر کل مجمع مجالس آسیایی قرار داشته است، ولی نبود یک تقویم زمانی ثابت برای برگزاری اجلاس‌های سالیانه مجمع، به یکی از موانع مشارکت راهبردی اعضا تبدیل شده است.

■ تجربه پایین آسیا در زمینه تأسیس مجامع پارلمانی منطقه‌ای

مجمع مجالس آسیایی در ذیل مجمع پارلمانی قاره‌ای قرار دارد. این مجمع برعکس دو پارلمان اروپا و آفریقا، به دلیل فقدان تجارب لازم در تأسیس مجمع پارلمانی منطقه‌ای، هنوز بسیاری از ظرفیت‌هایش آزاد نشده است.

■ کم‌رنگ بودن برنامه‌ریزی بلندمدت

یکی از موانع فراروی توانمندسازی مجمع مجالس آسیایی، فقدان «برنامه‌ریزی راهبردی»^۳ است، به طوری که در بخش «برنامه راهبردی»، وبسایت این مجمع هیچ‌گونه داده و اطلاعاتی در خصوص برنامه‌های راهبردی این مجمع ارائه نکرده است. در سامانه مجمع نیز آخرین گزارش‌های شورای اجرایی و مجمع نیز باید به روزرسانی شود.

■ ترسیم اهداف توسعه پایدار بر اساس اندیشه‌های غربی و لیبرال دمکراسی

اصطلاح «توسعه پایدار» در تمامی اسناد مرتبط با مجالس آسیایی آورده شده و به مجالس آسیایی پیشنهاد شده است که سیاست‌های کلان خود را بر اساس «اهداف توسعه پایدار»^۴ تنظیم کنند. مبانی توسعه پایدار بر اساس آموزه‌های غرب بنا شده و جمهوری اسلامی ایران در همین رابطه، عنوان سند قانون برنامه هفتم توسعه را به قانون برنامه هفتم پیشرفت تغییر داده است. قاره آسیا اگر بخواهد یک سیاست مستقل قاره‌ای را ترسیم کند، باید در گفتمان‌سازی از اصطلاح‌هایی که از فرهنگ سیاسی غرب اقتباس شده‌اند، پرهیز نماید.

هنوز هیچ‌گونه اقدام عملیاتی از طرف مجالس عضو برای تأسیس آن صورت نگرفته است. به تعویق انداختن پیش‌نویس قطعنامه به جلسات بعدی، بدون داشتن «مقررات رویه»^۱ به یکی از موانع بهبود عملکرد کمیته‌های دائمی تبدیل شده است.

■ فقدان الگویی مشخص برای تأمین بودجه سالیانه مجمع

یکی از موانع اجرایی شدن مصوبات مجمع مجالس آسیایی، فقدان توافق یکپارچه اعضا برای دریافت حق‌السهمیه عضویت و چگونگی تأمین بودجه مأموریت‌های سازمان است که از موانع و پسران‌های اصلی ارتقای عملکرد، شفافیت و کارآمدی این مجمع پارلمانی بوده است. در همین راستا، دبیر کل مجمع در دسامبر سال ۲۰۱۸ با ارسال نامه‌ای به مجالس عضو، درخواست کرد مجالس آسیا در بودجه سالیانه خود این مبلغ را لحاظ کنند، ولی فقط چهار کشور به نامه پاسخ دادند، متعاقباً در اجلاس کمیته دائمی بودجه و برنامه‌ریزی در سپتامبر سال ۲۰۱۹ به میزبانی بغداد، صراحتاً اعلام شد در صورتی که اعضای مجمع حق عضویت خود را پرداخت نکنند، ادامه کار دبیرخانه دائمی با مشکلات متعددی مواجه خواهد شد. به همین دلیل یکی از اولویت‌های مراکز پژوهشی مجمع مجالس آسیایی، باید به سمت ترسیم یک نظام بودجه‌ریزی منطقی متمرکز شود.

■ نبود رکن نظارتی

یکی از موانع ارتقای عملکرد مجمع مجالس آسیایی که دبیر کل آ‌پا، نیز در اجلاس‌های مختلف بر آن تأکید کرده، فقدان «رکن نظارتی»^۲ برای ارتقای هماهنگی بین اهداف، فعالیت‌ها و اولویت‌های کمیته‌های دائمی است.

■ برگزار نشدن منظم جلسات مجمع

هر چند برگزاری منظم جلسات، همواره در اولویت برنامه‌های

۶. ملزومات توانمندسازی هیئت دیپلماتیک مجلس دوازدهم در مجمع مجالس آسیایی

دوازدهم، داشتن برنامه‌ای مدون و منسجم برای انتفاع حداکثری از مجمع مجالس آسیایی است. تحقق این هدف، مستلزم تمرکز مجلس دوازدهم پیرامون موضوع‌ها و نظام مسائلی است که بیشترین اجماع خبرگانی پیرامون آنها وجود دارد. در راستای «منطقه‌گرایی متوازن»^۵، مجالس آسیایی باید تمهیدات لازم

مهم‌ترین الزامات انتفاع حداکثری هیئت‌های دیپلماتیک مجلس دوازدهم از مجمع مجالس آسیایی عبارتند از:

■ ریل‌گذاری نقشه راه چهارساله دیپلماسی مجامع مجلس دوازدهم

یکی از ملزومات توانمندسازی دیپلماسی مجامع مجلس

1. Rules of Procedure
2. Supervisory Organ
3. Strategic Plan
4. Sustainable Development Goals (SDGs)
5. Balanced Regionalism

اسلامی در مجمع مجالس آسیایی از آغاز فرایند تأسیس تاکنون، می‌توانست موتور پیشران و خلق ابتکارات جدید در آینده باشد. توصیه می‌شود جدا از اجلاس‌های مجمع عمومی، نشست هیئت‌های دیپلماتیک مجلس دوازدهم در کمیته‌های دائمی نیز مستندسازی و بایگانی دیجیتال شوند. ایجاد «سامانه همیار و هوشمند دیپلماسی مجامع پارلمانی»^۱ و مستندسازی و ثبت مذاکرات دیپلماتیک، نه تنها به غنی‌سازی ادبیات دیپلماسی نهادی در مجلس دوازدهم کمک می‌کند، بلکه موتور پیشران تبادل و اشتراک‌گذاری داده‌ها خواهد بود.

■ چینش شورای اجرایی مجمع مجالس آسیایی بر اساس الگوی نماینده - کمیته دائمی

توصیه می‌شود اعضای شورای اجرایی مجمع مجالس آسیایی بر اساس الگوی نماینده - کمیته دائمی انتخاب شوند تا کارآمدی و اثربخشی فعالیت‌های دیپلماتیک مجلس دوازدهم را ارتقا دهد. در این الگو، متناظر با شرح وظایف هر یک از کمیته‌های تخصصی، یک نفر نماینده مشرف به حوزه فعالیت کمیته‌ها در هیئت دیپلماتیک مجلس دوازدهم نیز حضور داشته باشد. برای مثال چینش مناسب چهار نماینده - دیپلمات مجلس دوازدهم از کمیسیون‌های سیاسی، فرهنگی، اقتصادی و بودجه در ترکیب شورای اجرایی مجمع مجالس آسیایی، موجب خواهد شد وزن راهبردی، کارآمدی و اثربخشی فعالیت‌های دیپلماتیک مجلس دوازدهم در این مجمع به صورت محسوس افزایش یابد. آمایش نماینده - دیپلمات‌های مجلس دوازدهم متناظر با کمیته‌های دائمی، فرصتی را برای ارتقای حکمرانی خرد جمعی در مجمع مجالس آسیایی به وجود می‌آورد. برای مثال جلسه کمیته دائمی برنامه‌ریزی و بودجه مجمع مجالس آسیایی در چهارم نوامبر ۲۰۲۴ در دوحه قطر برگزار می‌شود و حضور یک نماینده - دیپلمات از کمیسیون بودجه مجلس دوازدهم در این اجلاس، فرصت مغتنمی را برای جمع‌آوری دیدگاه اعضا در خصوص بودجه و بومی‌سازی برخی تجارب کشورهای عضو برای ارتقای کیفی لایحه بودجه سنواتی کشور فراهم می‌کند.

■ تأسیس کنسرسیوم رؤسای کتابخانه‌ها و مراکز پژوهشی مجالس آسیایی

تأسیس «کنسرسیوم رؤسای مراکز پژوهشی و کتابخانه‌های مجمع مجالس آسیایی»^۲ به‌عنوان یکی از ارکان مشورتی مجمع

را برای شکل‌گیری زیرساخت‌های اقتصادی، سیاسی و فرهنگی مشترک فراهم کنند.

■ تدوین سند راهبرد مشارکت دیپلماسی مجامع پارلمانی بین ایران، روسیه و چین

چرخش فدراسیون روسیه به آسیا، از مؤلفه‌های تأثیرگذار بر دیپلماسی آسیایی است. این کشور، هر چند در ذیل کشورهای اتحادیه اروپا قرار دارد، ولی به مرور تمایل خود را برای کنشگری فعال در آسیا نشان داده است. در مجمع مجالس آسیایی، فدراسیون روسیه ذیل کشورهای منطقه آسیای میانه و کشورهای مشترک‌المنافع قرار دارد که به غیر از روسیه، شامل کشورهای قزاقستان، ازبکستان، جمهوری آذربایجان و قرقیزستان است. تهیه سند راهبرد مشارکت دیپلماتیک پارلمانی بین مجالس ایران، روسیه و چین، می‌تواند به خلق فرصت‌های نوین برای سه کشور در مجمع پارلمانی کمک کند.

■ ایجاد فراکسیون دیپلماسی آسیایی در مجلس دوازدهم

سخنرانی رئیس مجلس شورای اسلامی در اجلاس مجمع عمومی، مذاکرات رئیس قوه مقننه یا سران مجالس آسیایی در حاشیه اجلاس‌ها، مذاکرات رؤسای گروه‌های دوستی مجلس دوازدهم با هم‌تایان آسیایی و رایزنی اعضای شورای اجرایی مجمع مجالس آسیا در حاشیه اجلاس‌های مجمع عمومی یا کمیته‌های دائمی، از مهم‌ترین اهرم‌های دیپلماتیک قوه مقننه برای پیشبرد دیپلماسی مجامع پارلمانی در سطوح قاره‌ای است. ایجاد فراکسیون دیپلماسی آسیایی با حضور رئیس قوه مقننه، رؤسای گروه‌های دوستی با مجالس آسیایی و رئیس کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی، نه تنها اشراف و توان چانه‌زنی مجلس دوازدهم برای تقویت دیپلماسی آسیایی را افزایش می‌دهد، بلکه با استفاده از فرصت‌های دیپلماسی مجامع، ارزش افزوده سیاست خارجی کشورمان را نیز ارتقا می‌دهد.

■ ایجاد سامانه همیار و هوشمند شرح مذاکرات مجلس دوازدهم در مجمع پارلمانی

یکی از پسران‌های قوه مقننه برای حضور قدرتمند در مجمع پارلمانی، فقدان ثبت و بایگانی شرح مذاکرات و فعالیت‌های دیپلماتیک نمایندگان کنونی و ادوار مجلس شورای اسلامی در مجمع مجالس آسیایی است. اشتراک‌گذاری و مستندسازی تجارب و دستاوردهای هیئت‌های دیپلماتیک مجلس شورای

1. Collaborative and Intelligent System of Parliamentary Assemblies Diplomacy

2. Consortium of Heads of Libraries and Research Centers of Asian Parliamentary Assembly

قبل از وحدت قاره‌ای، در سایر حوزه‌ها به تقویت ائتلاف‌های منطقه‌ای مبادرت کرده بودند.

■ لزوم شناسایی دقیق چالش‌ها و نظام مسائل مشترک حکمرانی در آسیا

جنگ و منازعه از پسران‌های هم‌گرایی و منطقه‌گرایی است. در این میان، غرب آسیا از سیاسی‌ترین، پرتنش‌ترین و امنیتی‌ترین مناطق جغرافیایی دنیاست [۲۴]، به همین دلیل رمز موفقیت دیپلماسی مجلس دوازدهم برای تحکیم ستون‌های منطقه‌گرایی پارلمانی، خلق نوآوری و ابتکار هیئت‌های دیپلماتیک مجلس دوازدهم در شناسایی منافع و تهدیدات مشترک با سایر کشورهاست. توصیه می‌شود نماینده-دیپلمات‌های مجلس دوازدهم در سه لایه زیر به فهم مشترک دست یابند:

✓ چالش‌ها و منافع مشترک بین جمهوری اسلامی ایران و هریک از کشورهای همسایه،

✓ چالش‌ها، تهدیدات و منافع مشترک در سطوح منطقه‌ای مانند شناسایی اهداف و فرصت‌های مشترک جمهوری اسلامی ایران و کشورهای عرب حوزه خلیج فارس،

✓ چالش‌ها، تهدیدات و منافع مشترک قاره آسیا.

طبیعی است که هر میزان از همکاری‌های پارلمانی دوجانبه به سمت دیپلماسی قاره‌ای حرکت کنیم، نقاط جوش مشترک نیز کاهش می‌یابد. مهارت نماینده - دیپلمات‌های مجلس دوازدهم نیز باید به سمت شناسایی دغدغه‌های مشترک مجلس دوازدهم و مجالس آسیایی معطوف شود. برای مثال فسادستیزی، امنیت غذایی، آلودگی‌های زیست‌محیطی، امنیت انرژی، صلح پایدار، بیماری‌های نوظهور، فناوری نوپدید همچون هوش مصنوعی، مهاجرت، پیشرفت پایدار و عدالت اجتماعی از مهم‌ترین کلیدواژگانی هستند که زمینه تفاهم پایدار پیرامون آنها بین مجلس دوازدهم و سایر مجالس آسیایی وجود دارد.

■ انتفاع سیاسی از ظرفیت‌های دیپلماتیک اتحادیه بین‌المجالس جهانی

یکی از ابتکارات مجمع مجالس آسیایی، برگزاری جلسات هماهنگی بین اعضای مجمع با هدف انتفاع سیاسی و تبلیغاتی از اجلاس‌های اتحادیه بین‌المجالس جهانی است که از مصادیق آن می‌توان به «نشست هماهنگ‌سازی مجمع مجالس آسیایی در حاشیه صد و چهل و نهمین اجلاس مجمع اتحادیه بین‌المجالس

مجالس آسیایی از ستون‌های حکمرانی دانش و فناوری و همچنین کاهش آزمون و خطا در فرایند قانونگذاری و نظارت است. برای مثال، یکی از اولویت‌های مجمع مجالس آسیایی که مکمل فسادستیزی است، اعلام آمادگی اکثر اعضا برای فقرزدایی است که از مهم‌ترین جلوه‌های آن می‌توان به صدور «قطعنامه مجمع مجالس آسیایی برای کاهش فقر در آسیا»^۱ مورخ بیستم مه ۲۰۲۱ در منامه بحرین اشاره کرد. در همین راستا، برخی ابتکارات و پیشنهاد‌های کارگروه مبارزه با فقر، فساد و تبعیض مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی از ظرفیت و پتانسیل بالایی برای طرح در کمیته‌های مجمع مجالس آسیایی برخوردارند. میزان چگالی استفاده از هوش مصنوعی در حوزه قانونگذاری، نظارت و اداره صحن و کمیسیون‌های تخصصی پارلمان یا نحوه استفاده از فناوری‌های نوین در حوزه افکارسنجی شهروندان از مهم‌ترین موضوعاتی هستند که مرجع رسیدگی به آنها، مراکز پژوهشی و کتابخانه‌های وابسته به مجالس آسیایی است. به همین دلیل، پیشنهاد تأسیس «اتحادیه رؤسای مراکز پژوهشی و کتابخانه مجالس آسیایی» ابتکار نوینی از طرف رئیس قوه مقننه، شورای اجرایی مجمع مجالس آسیایی مجلس دوازدهم یا دبیرکل مجمع خواهد بود تا با اشتراک‌گذاری و شبکه‌سازی داده‌ها، بستر همکاری‌های مشترک در حوزه‌هایی همچون هوش مصنوعی و پارلمان دیجیتال فراهم شود. مهم‌ترین مشکل مجمع در حال حاضر فقدان اجماع قانونگذاران آسیایی پیرامون اولویت‌های اساسی قاره‌ای است. به همین دلیل محدودسازی چالش‌ها به چند دغدغه جامع قاره‌ای، علاوه بر کاهش قطعنامه‌ها، نتایج بهتری را نیز به همراه خواهد داشت. به همین دلیل یکی از اولویت‌های این کنسرسیوم باید به سمت شناسایی ظرفیت‌ها و تهدیدات مشترک قاره‌ای معطوف شود.

■ دگردیسی ساختار و روش‌های مجمع براساس تحولات جهانی

مجالس آسیایی در راستای «منطقه‌گرایی متوازن»^۲ باید تمهیدات لازم را برای ایجاد زیرساخت‌های اقتصادی، سیاسی و فرهنگی مشترک فراهم کنند. برای مثال، یکی از دلایل موفقیت اتحادیه اروپا برای تشکیل پارلمان اروپا، تأسیس نهادهای لازم همچون کمیسیون، دیوان دادگستری یا قانون اساسی اروپا در فرایند ایجاد پارلمان اروپا بوده است. به عبارتی کشورهای اروپایی

1. APA Resolution on Alleviating Poverty in Asia (APA/Res/2015/08)

2. Balanced Regionalism

درخواست می‌شود با حضور حداقل یک نفر از اعضای هیئت دیپلماتیک مجمع مجالس آسیایی در ترکیب شورای اجرایی اتحادیه بین‌المجالس جهانی، بستر مساعدی برای انسجام مواضع مجالس آسیایی در اتحادیه بین‌المجالس جهانی فراهم شود [۲۵]. در ابتدای جلسات هماهنگی، ابتدا دبیر کل، گزارشی را در خصوص اقدامات مجمع بین دو جلسه هماهنگی و برنامه‌های مجمع تا پایان سال میلادی ارائه می‌کند و اعضا «موارد اضطراری پیشنهادی»^۲ را برای انسجام مواضع مجمع در اتحادیه بین‌المجالس جهانی پیشنهاد می‌دهند.

جهانی»^۱ در ژنو به تاریخ ۱۳ اکتبر ۲۰۲۴ اشاره کرد. برگزاری نشست هماهنگی در حاشیه اجلاس‌های اتحادیه بین‌المجالس جهانی، به یک رویه سیاسی در مجمع مجالس آسیایی تبدیل شده است. دعوت‌نامه این مجمع، حداقل یک‌ماه قبل از شروع اتحادیه بین‌المجالس جهانی با امضای دبیر کل مجمع برای اعضا فرستاده می‌شود. این جلسات هماهنگی، نقش مهمی را در یکپارچه‌سازی دیپلماسی آسیایی و دفاع از منافع اعضا در اتحادیه بین‌المجالس جهانی ایفا می‌کند. در دعوت‌نامه دبیر کل مجمع مجالس آسیایی، از کشورهای عضو

۷. جمع‌بندی و پیشنهادها

آسیاست، عضویت رسمی این کشور در مجمع مجالس آسیایی می‌تواند به پیشرفت دیپلماسی پارلمانی اقتصادی کمک کند. عمان، ترکمنستان و استرالیا نیز سه کشوری هستند که عضو ناظر مجمع هستند و هنوز عضو رسمی مجمع مجالس آسیایی نشده‌اند. در منشور مجمع مجالس آسیایی به دو مقوله «حقوق بشر» و «تروریسم» بارها اشاره شده، ولی تکثر ادیان و اقوام در آسیا و تفاسیر و تأثیرپذیری برخی کشورهای آسیایی از جنگ روایت‌های غرب، موانعی را برای همکاری منسجم مجالس آسیایی در حوزه‌های بشردوستانه و مقابله با تروریسم به‌وجود آورده است. البته برخی مباحث حقوق بشری بین تمام کشورهای آسیایی مشترک است و دیپلماسی فعال هیئت دیپلماتیک مجلس دوازدهم برای مذاکره پیرامون موارد مذکور، به فهم مشترک اعضا و طراحی سند پشتیبان حقوق بشری در مجالس آسیایی کمک می‌کند. اگر ائتلاف‌های پارلمانی منطقه‌ای در کنار مذاکرات دیپلماتیک در قالب مجمع مجالس آسیایی در مسیری درست ریل‌گذاری شوند، می‌تواند پشتوانه دیپلماسی رسمی دولت چهاردهم نیز باشد. این اقدام، یکی از گام‌های میدانی و عملیاتی مجلس دوازدهم در راستای تأکیدات رهبر دوراندیش انقلاب (مدظله‌العالی) در دیدار با نمایندگان مجلس، مورخ ۳۱ تیرماه سال ۱۴۰۳ و تأکید معظم‌له بر ضرورت تعامل سازنده با دولت از طریق فعال‌سازی ظرفیت‌های دیپلماسی پارلمانی است. «هماهنگ‌سازی قوانین و رویه‌های حقوقی» از اولویت‌های مجمع مجالس آسیایی برای تصویب قوانین

با توجه به تکثر کنشگران دیپلماسی آسیایی و اهمیت بالای نظام چندجانبه‌گرایی در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران، لازم است علاوه بر توسعه دیپلماسی پارلمانی دوجانبه با مجالس آسیایی به‌ویژه کشورهای دارای نظام پارلمانی و همسایگان، نقشه راه چهارساله مجلس دوازدهم برای تقویت دیپلماسی آسیایی نیز ریل‌گذاری شود، البته مجمع مجالس آسیایی از حق اتخاذ تصمیمات الزام‌آور و ضمانت اجرا برای کشورهای عضو برخوردار نیست، ولی به دلیل اینکه بزرگ‌ترین و مهم‌ترین میدان حضور دیپلمات‌های پارلمانی آسیاست، نقش مهمی را در ترسیم سیاست خارجی متوازن و گسترش رایزنی‌های دیپلماتیک دوجانبه، تحکیم منطقه‌گرایی و پیشبرد دیپلماسی پارلمانی کمر بند راه ایفا می‌کند. از طرف دیگر تهیه تقویم زمانی ثابت برای برگزاری منظم اجلاس‌های سالیانه مجمع، برنامه‌ریزی کشورهای عضو برای مشارکت فعال‌تر در اجلاس‌های آتی مجمع را فراهم می‌سازد. نقش مراکز پژوهشی مجالس آسیایی نیز در روند هم‌گرایی حائز اهمیت است. برای مثال هم‌اندیشی مراکز پژوهشی آسیایی برای طراحی الگوی تأمین مالی مأموریت‌های سازمان، می‌تواند فرایند هم‌گرایی قاره‌ای بین کشورهای عضو را تسهیل کند. یکی از نکات قابل تأمل در خصوص ترکیب اعضای مجمع، عدم عضویت رسمی مجلسین ژاپن در مجمع مجالس آسیایی است، هرچند این کشور، در حال حاضر از اعضای ناظر مجمع است، ولی با توجه به اینکه ژاپن دارای نظام پارلمانی و از قدرت‌های اقتصادی

1. APA Coordinating Meeting on the Sidelines of the 149th IPU Assembly
2. Emergency Items Proposed

نیز انضمام قوانین به پیوستار عدالت و فسادستیزی، نشانگر اراده عمومی مجالس آسیایی برای ریل گذاری اقدامات مشترک در حوزه فقرستیزی، عدالت پروری و فسادستیزی است.

اولین گام برای تقویت پارلمان گرایی قاره‌ای، شناسایی و غربالگری نظام مسائل مشترک حکمرانی بین جمهوری اسلامی ایران و سایر مجالس آسیایی است. در این میان بومی سازی برخی تجارب اتحادیه اروپا و اتحادیه آفریقا در فرایند تأسیس پارلمان اروپا و پارلمان آفریقا، می تواند دانش و مهارت متولیان امر برای تقویت پارلمان گرایی قاره‌ای در آسیا را افزایش دهد. از طرفی با همکاری مرکز پژوهش‌ها، مرکز دیپلماسی عمومی وزارت امور خارجه، اداره کل امور بین الملل مجلس شورای اسلامی و کمیسیون‌های ذی ربط، لازم است ابتکار دیپلماتیک مجلس دوازدهم برای ارائه قطعنامه‌های همسو در کمیته‌های دائمی مجمع مجالس آسیایی افزایش یابد. ایجاد شورای راهبردی و مشورتی رؤسای گروه‌های دوستی مجلس دوازدهم نیز می تواند ظرفیت‌های جدیدی را برای تحکیم دیپلماسی آسیایی فراهم کند. تقویت روابط دیپلماتیک مجلس دوازدهم با کشورهای آسیایی عضو پیمان شانگهای و بریکس، نه تنها به دیپلماسی آسیایی کمک می کند، بلکه فرصت‌های نوینی را برای دولت چهاردهم در جهت پیشرفت روابط پایدار با دو سازمان مذکور به وجود می آورد. در پایان، می توان نتیجه گرفت بهبود ساختار و فرایندهای دیپلماتیک مجلس دوازدهم در حوزه دیپلماسی مجمع پارلمانی، روند پیشرفت روابط پایدار با مجمع مجالس آسیایی را تسریع نموده و به دولت چهاردهم برای تحکیم دیپلماسی نگاه به شرق نیز کمک نماید.

مشترک است. نکته دیگر اینکه در اغلب کشورها، دبیر کل پارلمانی با تغییر ادوار پارلمان کمتر تغییر می کند و باعث نوعی قوام و انسجام در دیپلماسی مجمع پارلمانی شده است، ولی در جمهوری اسلامی ایران، تغییر مستمر و پی در پی معاونین اجرایی، قوام و انسجام دیپلماسی مجمع پارلمانی را به صورت محسوس کاهش داده است. البته همکاری‌های نظام مند و شبکه‌ای کتابخانه‌ها و مراکز پژوهشی مجالس آسیایی، می تواند عقبه کارشناسی مباحث مطرحه در کمیته‌های دائمی را تقویت کند.

ابتکار عمل و خلق نوآوری هیئت‌های دیپلماتیک مجلس شورای اسلامی برای گسترش روابط پایدار با مجالس کشورهای همسایه، تأسیس مجمع پارلمانی منطقه‌ای و مشارکت فعال در مجمع مجالس آسیایی، لازم است به عنوان بخشی از نقشه راه دیپلماسی پارلمانی مجلس دوازدهم در افق ایران ۱۴۰۷ مورد توجه قرار گیرد. طراحی نقشه راه چهار ساله دیپلماسی مجمع پارلمانی، یکی از اصول دفاع تر کیبی مجلس دوازدهم در برابر جنگ پارلمانی دشمن و تنومندسازی ستون‌های بازدارندگی پیشدستانه در برابر تر کش‌های جنگ هیبریدی برای انزوای ایران در مجمع بین المللی است.

یکی از پویش‌های مهم مجالس آسیایی که مولود مطالبه‌گری جوامع آسیایی است، رفع موانع فقرزدایی، فسادستیزی و مقابله با اشکال مختلف تبعیض است، به طوری که دو موضوع عدالت اجتماعی و فسادزدایی، علاوه بر اساسنامه، در اغلب جلسات کمیته‌های دائمی مجمع مجالس آسیایی نیز مورد حمایت هیئت‌های دیپلماتیک قرار گرفته‌اند. در برخی مجالس آسیایی

جدول ۴. پیشنهاد توصیه سیاستی

ردیف	توصیه سیاستی	دستگاه متولی	دستگاه معین	ملاحظات
۱	شناسایی و طراحی نظام مسائل اساسی نوپدید و ابرچالش‌های مشترک در قانون برنامه هفتم پیشرفت و اولویت‌های مجمع مجالس آسیایی	اداره کل امور بین الملل مجلس شورای اسلامی	وزارت امور خارجه	این اقدام باعث می شود از تجارب مجالس آسیایی نیز در جهت تحقق اهداف سیاست خارجی مندرج در قانون برنامه هفتم پیشرفت استفاده کرد.
۲	تأسیس کنسرسیوم رؤسای کتابخانه‌ها و مراکز پژوهشی مجمع مجالس آسیایی	مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی	کتابخانه و مرکز اسناد قوه مقننه	این اقدام کارآمدی مجلس شورای اسلامی به دلیل اشتراک گذاری تجارب موفق در استفاده از فناوری‌های نوظهور را ارتقا می دهد.
۳	برگزاری اجلاس رؤسای اندیشکده‌های کلان شهرهای آسیا	مجلس شورای اسلامی	دبیرخانه دائمی مجمع مجالس آسیایی	این ابتکار دیپلماتیک مجلس دوازدهم موجب خلق فرصت‌های جدید در قالب «دیپلماسی پارلمانی مدیریت شهری» خواهد بود.

ردیف	توصیه سیاستی	دستگاه متولی	دستگاه معین	ملاحظات
۴	ایجاد شورای مشورتی رؤسای گروه‌های دوستی مجالس آسیایی	اداره کل امور بین‌الملل مجلس شورای اسلامی	-	استفاده از ظرفیت دیپلماسی پارلمانی برای ارتقای مدیریت یکپارچه شهری، از نگاه‌های تحول‌گرایانه به مدیریت نوین شهری است.
۵	انتفاع حداکثری از ظرفیت‌های دیپلماسی پارلمانی مقرر	اداره کل امور بین‌الملل مجلس شورای اسلامی	دبیرخانه دائمی مجمع مجالس آسیایی	این اقدام به ارتقای دیپلماسی آسیایی کمک می‌کند.
۶	ایجاد سامانه هوشمند و همیار دیپلماسی پارلمانی	معاونت اجرایی و اداره کل امور بین‌الملل مجلس شورای اسلامی	-	مستندسازی شرح مذاکرات هیئت‌های دیپلماتیک مجلس شورای اسلامی در اجلاس‌های مجمع عمومی و کمیته‌های دائمی مجمع مجالس آسیایی از مهم‌ترین مواردی هستند که به ارتقای کارایی و اثربخشی دیپلماسی مجامع مجلس دوازدهم کمک می‌کند.
۷	تحکیم پارلمان‌گرایی منطقه‌ای	مجلس شورای اسلامی	وزارت امور خارجه	تقویت دیپلماسی آسیایی، مستلزم تحکیم پارلمان‌گرایی منطقه‌ای و تقویت کلونی‌های مجامع پارلمانی منطقه‌ای، تأکید بر اشتراکات و پرهیز از طرح مباحث اختلاف‌آفرین است. این اقدام، اکسیر مهار جنگ ترکیبی دشمن برای انزوای سیاسی جمهوری اسلامی ایران در مجامع بین‌المللی است.
۸	ایجاد فراکسیون دیپلماسی آسیایی	مجلس شورای اسلامی	-	تشکیل فراکسیون دیپلماسی آسیایی، قوام و یکپارچگی مواضع دیپلماتیک مجلس دوازدهم در افق قرن پیش‌رو - قرن آسیا را ارتقا می‌دهد.

مأخذ: نگارنده.

منابع و مأخذ

- [۱]. دلاورپورآقدم، مصطفی و مهدی، امیری. «سازمان همکاری شانگهای؛ پیش‌بینی‌های دیپلماسی پارلمانی و ابتکارات پیش‌رو»، شماره مسلسل ۱۸۵۹۴، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۴۰۱.
- [۲]. دلاورپورآقدم، مصطفی. «مطالعه تطبیقی اتحادیه‌های پارلمانی منطقه‌ای»، شماره مسلسل ۱۹۳۰۵، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۴۰۲.
- [3]. A. P. Assembly, "Charter of the Asian Parliamentary Assembly (APA)", 19 11 2007. [Online]. Available: <https://www.asianparliament.org/charter/view/>. [Accessed 25 01 2024].
- [۴]. غفاری‌زاده، مهرشاد و مهدی، امیری. «قرن آینده - قرن آسیا: فرصت‌ها و چالش‌ها برای جمهوری اسلامی ایران» شماره مسلسل ۱۸۹۶۷، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۴۰۲.
- [5]. worldometers, 01 11 2024. [Online]. Available: <https://www.worldometers.info/world-population/asia-population/>. [Accessed 04 11 2024].
- [6]. P. Khanna, "The Future is Asian", 18 05 2023. [Online]. Available: <https://www.paragkhanna.com/book/the-future-is-asian-commerce-conflict-and-culture-in-the-21st-century/>. [Accessed 16 08 2024].
- [7]. A. Society, 28 01 2019. [Online]. Available: <https://asiasociety.org/blog/asia/how-asia-shaping-worlds-future>. [Accessed 13 08 2024].
- [8]. Berkofsky Axel (2005). Comparing EU and Asian Integration Processes, Eisenhowerlaan: European Police Center, 2005.
- [۹]. شیخ‌الاسلامی، حسن و سجاد، عطارزاده. «آسیایی شدن: خوانشی جدید از راهبرد نگاه به شرق»، فصلنامه روابط خارجی، جلد ۵۶، ۱۴۰۱.
- [۱۰]. کریمی‌پور، داود و دیگران. «دیپلماسی انرژی روسیه در منطقه آسیا - پاسیفیک»، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، پژوهش‌های روابط بین‌الملل، جلد ۲۳، ۱۳۹۶.
- [۱۱]. آقایی، سید داود و غلامرضا، خادمی. «ارزیابی پارلمان‌گرایی چندجانبه در هم‌گرایی منطقه‌ای اوراسیا»، مطالعات اوراسیای مرکزی، جلد ۱۴، ش ۲، ۱۴۰۰.
- [12]. T.-H. F. a. Naoyuki, "Regional Economic Integration in Asia: Challenges and Recommended Policies", Journal of Economic Integration, p. 3, 2020.
- [۱۳]. ارغوانی پیرسلیمی، فریبرز و علی، دهقان. «آسیایی شدن خلیج فارس؛ تبیین مؤلفه‌های سیاسی - اقتصادی مؤثر بر جهت‌گیری آسیایی کشورهای شورای همکاری خلیج فارس»، فصلنامه علمی پژوهش‌های راهبردی سیاست، جلد ۱۳، ش. ۴۸، ۱۴۰۳.
- [۱۴]. یوسف‌نژاد، ابراهیم. «اجلاس هفتم مجمع پارلمان‌های آسیایی برای صلح؛ راهکارها و پیشنهادهایی برای ایران» شماره مسلسل ۷۳۷۶، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۴.

- [15]. ASEAN, "ASEAN Human Rights Declaration", 19 10 2012. [Online]. Available: <https://asean.org/asean-human-rights-declaration>. [Accessed 25 03 2024].
- [16]. APA, 28 12 2022. [Online]. Available: <https://www.asianparliament.org/area-activity/view/>. [Accessed 14 05 2025].
- [17]. APA, 12 11 2023. [Online]. Available: <https://www.asianparliament.org/Aims%20and%20Activities/view>. [Accessed 08 02 2024].
- [18]. I. A. o. M. n. o. t. C. o. I. States, 26 02 2024. [Online]. Available: <https://iacis.ru/iimdd>. [Accessed 09 05 2024].
- [19]. UNDP, "Global Parliamentary Report", 31 10 2015. [Online]. Available: <https://www.undp.org/publications/global-parliamentary-report>. [Accessed 25 08 2024].
- [20]. APA(2), 23 09 2024. [Online]. Available: <https://www.asianparliament.org/President/view>. [Accessed 05 11 2024].
- [21]. APA, 30 12 2021. [Online]. Available: <https://www.asianparliament.org/standing-committees/view/>. [Accessed 26 05 2024].
- [۲۲]. بایزیدی، رحیم. «راهبرد نگاه به شرق در سیاست خارجی ایران؛ مؤلفه‌های راهبردی و تحولات آینده»، فصلنامه آینده‌پژوهی راهبردی، جلد ۱، ش ۱، ۱۴۰۱.
- [23]. IPU, 23 09 2024. [Online]. Available: <https://www.ipu.org/about-ipu/members/geopolitical-groups/asia-pacific-group>. [Accessed 02 11 2024].
- [۲۴]. سجادپور، سید محمد کاظم. «منطقه و منطقه‌گرایی در سیاست خارجی ایران»، شماره مسلسل ۱۳۸۱۹، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۳.
- [25]. APA(3), "APA Secretary General Invitation Letter", 28 09 2024. [Online]. Available: <https://www.asianparliament.org/uploads/Events/2024/5-%20149%20IPU/SG-2024-55%20149%20IPU-Invitation%20Letter.pdf>. [Accessed 19 10 2024].

گزیده سیاستی

تأسیس کنسرسیوم روسای کتابخانه‌ها و مراکز پژوهشی مجالس آسیا، ایجاد سامانه هوشمند دیپلماسی مجامع پارلمانی و ایجاد فراکسیون دیپلماسی آسیایی، اثربخشی هیئت‌های دیپلماتیک مجلس دوازدهم در مجمع مجالس آسیایی را ارتقا می‌دهد.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، روبروی پارک نیاوران (ضلع جنوبی، پلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۸۳۰۰۰ صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۵۸۵۵ پست الکترونیک: mrc@majles.ir

وبسایت: rc.majles.ir